

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU**

2125638

**VÝVOJOVÉ TENDENCIE V OBCHODOVANÍ
S AGRÁRNymi KOMODITAMI VOČI
TRETÍM KRAJINÁM**

2011

Marta Ovčiariková Bc.

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU**

**VÝVOJOVÉ TENDENCIE V OBCHODOVANÍ
S AGRÁRNymi KOMODITAMI VOČI
TRETÍM KRAJINÁM**

Diplomová práca

Študijný program:	Agrárny obchod a marketing
Študijný odbor:	Agrárny obchod a marketing
Školiace pracovisko:	Katedra marketingu
Školiteľ:	prof. Ing. Mária Hambáľková, CSc.

Nitra 2011

Marta Ovčiariková Bc.

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Marta Ovčiariková vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Vývojové tendencie v obchodovaní s agrárnymi komoditami voči tretím krajinám“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 15. marca 2011

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem pod'akovanie prof. Ing. Márii Hambáľkovej CSc., za odbornú pomoc a pripomienky pri vypracovaní diplomovej práce.

Abstrakt

Zámerom Slovenskej republiky je dosiahnuť stabilné miesto v globalizovanom svete. Vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie vzniká potreba adaptácie na rozmery európskeho ekonomického prostredia v súlade s cieľmi Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Slovenská republika môže využívať všetky nástroje, ktoré jej plynú z členstva. Stali sme sa súčasťou jednotného trhu, čo má priamy vplyv na formovanie nášho zahraničného agrárneho obchodu. Pri súčasnom stave otvorenosti slovenskej ekonomiky hlavnou prioritou je potreba zvyšovania vonkajšej konkurenčnej schopnosti. Všetky pozitíva i negatíva vstupu do EU, ako aj akceptovanie legislatívy WTO boli pri vypracovaní diplomovej práce zohľadnené. Analýzou komoditnej a teritoriálnej štruktúry zahraničného agrárneho obchodu sme dosiahli celkové zhodnotenie vývoja Slovenského zahraničného agrárneho obchodu s tretími krajinami, krajinami, ktoré sú mimo jednotného trhu Európskej únie. Detailná teritoriálna a komoditná analýza odokryla nielen rozhodujúce, ale aj perspektívne poľnohospodárske a potravinárske výrobky, s ktorými sme schopní konkurovať na trhoch tretích krajín, pričom sme zohľadnili podporu expotru prostredníctvom preferenčných dohôd. Komoditná štruktúra špecifikuje v sledovanom období výrobovú skladbu, v ktorej sa zameriavame na poľnohospodárske a potravinárske výrobky, ktoré majú rozhodujúci podiel na našom vývoze, ako aj dovoze. Konkurencieschopnosť sme hodnotili pomocou ukazovateľa komparatívnych výhod – indexom RCA., ktorý sa používa na hodnotenie konkurencieschopnosti krajín v zahraničnom obchode. Cenovým rozborom sme podrobili vývoj priemerných vývozných a dovozných kilogramových cien.

Kľúčové slová: agropotravinársky obchod, konkurencieschopnosť, Spoločná poľnohospodárska politika, tretie krajiny, dovoz, vývoz, obrat, saldo, kilogramové ceny,

Abstract

The main purpose of the Slovak Republic is getting a steady position in global world. Entry of the Slovak republic into European Union (EU) created need of adaptation to European economic environment in coordination with objective of Common Agricultural Policy (CAP). The Slovak Republic can use every single tool available from union. We became a part of incorporated commerce and this directly affects our foreign agriculture market. In the present moment of openness of Slovak economic its priority is to be more competitive with outside business. All positive and negative aspects of entry to EU as well as acceptance of legislation of World Trade Organization (WTO) were incorporated into thesis. Analyzing commodity and territory structure of foreign agriculture market we obtained a picture of progress of Slovak foreign trade with third world countries. These countries are not part of incorporated commerce of European Union. Detail analysis of territory and commodity showed not only major but also perspective food and agricultural goods. These can be competitive in third world countries. Need of export through prefer contract was integrated. The commodity structure in monitoring time showed products specification with focus on agriculture and food produce. They have direct impact on our export as well as import. Competition trade was analyzed by using index Revealed Comparative Advantage (RCA) which is used in foreign market. Price analysis reflected price per kilogram.

Key words: food and agriculture trade, competitive, Common agricultural policy, third world countries, import, export, return, balance of account, price per kilogram.

Obsah

Úvod.....	7
1. Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	9
1.1 Pozícia zahraničného obchodu v hospodárskej politike Slovenskej republiky.....	9
1.2 Podstata a vplyv WTO na formovanie zahraničného agrárneho obchodu.....	12
1.3 Vstup SRdo EU a vplyv SPP na zahraničný agrárny obchod.....	17
2. Cieľ práce.....	28
3. Metodika práce.....	29
4. Výsledky práce	31
4.1 Vývojové tendencie v obchodovaní s agrárnymi komoditami voči tretím krajinám za roky 2006 – 2009.....	31
4.1.1 Vyhodnotenie vývojových tendencií v obchodovaní s agrárnymi komoditami voči tretím krajinám, z pohľadu SR a tretie krajiny.....	31
4.1.2.1 EU 27 a tretie krajiny.....	34
4.2 Vyhodnotenie vývojových tendencií v komoditnej štruktúre v obchodovaní s agrárnymi komoditami, z pohľadu SR a tretie krajiny.....	36
4.2.1 Komoditná skladba vývozu do tretích krajín.....	36
4.2.2 Komoditná skladba dovozu z tretích krajín.....	40
4.2.3 Vyhodnotenie konkurencieschopnosti komoditnej skladby vývozu cez index RCA.....	44
4.3 Vývojové tendencie v teritoriálnej štruktúre v obchodovaní s agrárnymi komoditami voči tretím krajinám za roky 2006 – 2009.....	47
4.3.1 Teritoriálna štruktúra agrárneho zahraničného obchodu k tretím krajinám.....	48
4.3.2 Vývoj kilogramových cien Slovenského agrárneho zahraničného obchodu s tretími krajinami, vývoz a dovoz v období 2006-2009.....	50
4.3 Vývoj agrárneho zahraničného obchodu SR k celkovému zahraničnému obchodu.....	54
Záver.....	55
Zoznam použitej literatúry.....	59

Zoznam použitých skratiek

AKT	Africké, karibské a tichomoeské štáty
ASEAN	Indonézia, Malajzia, Filipíny, Singapur, Thajsko, Brunej, Vietnam, Laos, Barma, Kambodža
CN	Colná nomenklatúra
CEFTA	Albánsko, Chorvátsko, Macedónsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Srbsko, Kosovo
€	menová jednotka eurozóny
EFTA	Nórsko, Island, Švajčiarsko, Lichtenštajnsko,
EK	Európska komisia
EU	Európska únia
EUROMED	Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Maroko, Palestína, Sýria, Tunisko
GATS	General Agreement on Trade and Services (Všeobecná dohoda o obchode so službami)
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Všeobecná dohoda o clách a obchode)
GCC	Bahrajt, Kuvajt, Omán, Katar, Saudská Arábia, Spojené Arabské Emiráty
HDP	Hrubý domáci produkt
MERCOUR	Brazília, Argentína, Uruguaj, Paraguaj, Venezuela
MMF	Medzinárodný menový fond
NBS	Národná banka Slovenska
NAFTA	Spojené štáty americké, Kanada, Mexiko
PPA SR	Pôdohospodárska platobná agentúra Slovenskej republiky
RCA	Revealed Comparative Advantage (ukazovateľ komparatívnych výhod)
SNŠ	Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Gruzínsko, Kazachstan, Kirgicko, Moldavsko, Ruská federácia, Tadžikistan, Turkménsko, Ukrajina, Uzbekistan
SPO	Spoločná obchodná politika
SPP	Spoločná poľnohospodárska politika

SR Slovenská republika

WTO Word trade organization (Svetová obchodná organizácia)

Úvod

Pohyby tovarov, služieb, pracovných síl a kapitálu sa neobmedzujú len na národné ekonomiky, ale prekračujú ich hranice. V dnešnom globálnom hospodárskom usporiadaní nastávajú dynamické významné zmeny, na ktoré vždy musí promptne reagovať aj obchodná politika zameraná na oblasť poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov.

Rozvoj a vývoj poľnohospodárstva a potravinárstva je zreteľne ovplyvňovaný činiteľmi vonkajšieho a vnútorného politicko – ekonomického prostredia.

Za najdôležitejšie vonkajšie faktory patrí rozvíjajúca sa globalizácia ekonomických aktivít a s tým priamo súvisiaca liberalizácia tovarových a kapitálových tokov.

Za úspech vnútorných faktorov považujeme integráciu slovenského poľnohospodárstva pričlenením do spoločnej poľnohospodárskej politiky vránci Európskej únie.

Poľnohospodárstvo hodnotíme za multifunkčné, nakoľko nie je len producentom potravín ale zasahuje a vytvára krajínovú tvorbú, je súčasťou enviromentu a plní aj sociálnu funkciu vrámcí zamestnanosti čím naplňa celospoločenskú úlohu..

Agropotravinársky obchod je neoddeliteľnou súčasťou zahraničného obchodu každej krajiny.

Zhraničný obchod umožňuje lepšie zhodnotiť výrobné produkty aj vzhľadom k tomu, že krajiny sa rozlišujú v preferenciách spotrebiteľov. Sú zdrojom informácií nielen o výrobe, ale aj o spotrebných zvyklostiach.

Ďalší význam medzinárodného obchodu spočíva v tom, že môžeme získať špecializáciu a prehĺbovať deľbu práce na medzinárodnej úrovni. Získaním výrobkov a poznatkov zo svetového trhu sa pozitívne ovplyvňuje národná produktivita práce. Základnou črtou zahraničného obchodu je obeh, tovarovýmena, čo môžeme charakterizovať ako výmenu výsledkov medzinárodnej deľby práce medzi určitými krajinami. Výsledkom obehu môžu byť rôzne tovary, služby ale aj agrokomodity na výrobu ktorých sa krajina špecializuje, pri predpoklade, že má priaznivejšie ukazovatele určitých výrobných faktorov a tým získava náskok pred inými krajinami čím dosahuje úsporu národnej práce.

Každá ekonomika má v rôznej miere k dispozícii výrobné faktory, ktoré produkujú výrobky s rôznymi nákladmi. Jedným z dôvodov zahraničného obchodu je

znižovanie výrobných nákladov, pretože v niektorých krajinách dokážu vyrobiť výrobky pri oveľa nižších nákladoch čím získavajú komparatívnu výhodu a majú možnosť realizovať sa na svetovom trhu a taktiež získať absolútne výhody.

Medzinárodný obchod umožňuje úsporu prírodných a výrobných zdrojov a to v tak, že jednotlivé krajiny disponujú s monopolom na prírodné zdroje a klimatické podmienky, ktoré nemá každá národná ekonomika v dostatočnom množstve.

Dovážajú sa tovary, ktoré by sa inak museli substituovať na domácom trhu menej výhodnými výrobkami.

Konkurencia na svetovom trhu núti domácich výrobcov k špecifikácii a rastu kvality a technickej úrovne domácej produkcie.

Nepretržitým porovnávaním sa so svetovým trhom ekonomika posudzuje svoj vlastný ekonomický vývoj.

Cieľom Slovenskej republiky je získať z výhod, ktoré prináša globalizácia. Vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie vznikla potreba adaptovať ako výrobné, obchodné prostredie SR na dimenzie európskeho ekonomického prostredia, v súlade s cieľmi Spoločnej poľnohospodárskej politiky EU.

Slovenská republika môže využívať všetky nástroje, ktoré jej plynú z členstva. Stali sme sa súčasťou jednotného trhu, čo má priamy vplyv na formovanie nášho zahraničného agrárneho obchodu. Pri súčasnom stave otvorenosti slovenskej ekonomiky hlavnou prioritou je potreba zvyšovania vonkajšej konkurenčnej schopnosti.

1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

1.1 Pozícia zahraničného obchodu v hospodárskej politike Slovenskej republiky

Obchod je odvetvie národného hospodárstva, v ktorom sa uskutočňuje pohyb materiálnych statkov, služieb a informácií od prvovýrobcu do výrobnjej sféry v podobe základných vstupov následnej výroby alebo priamo ku konečnému spotrebiteľovi pre naplnenie jeho potrieb. Pod pojmom obchod nesmieme rozumieť len predaj tovarov bežnému spotrebiteľovi, ale aj zásobovanie poľnohospodárskych, priemyselných a iných odvetvých potrebnými komoditami.

Zahraničný obchod má stabilné miesto v každej ekonomicky rozvinutej krajine, nakoľko jeho prioritou je využitie komparatívnych výhod, ako úspora národnej práce. Produkcia vyrobená v národnej ekonomike, ktorá je vyrobená s nižšími nákladmi v porovnaní s inými ekonomikami sa výhodne realizuje na zahraničných trhoch.

Medzinárodnú deľbu práce je možné podľa **Lipkovej, L. (2011)**, špecifikovať ako rozvinutú formu spoločenskej deľby práce, pri ktorej sa vytvárajú výmenné vzťahy medzi jednotlivými krajinami. Jej výrazom je medzinárodná špecifikácia producentov na určité výrobné činnosti, ktoré sú podmienené vybavenosťou každej krajiny výrobnými faktormi. Produkcia vyrobená v rámci medzinárodnej špecifikácie sa realizuje cez svetový obchod. Medzinárodná deľba práce je hlavnou ideou medzinárodnej výmeny tovaru, a tým udáva smer pre komoditnú a teritoriálnu štruktúru svetového obchodu.

Medzinárodné obchodné vzťahy sú najstaršou formou ekonomických vzťahov a kontinuálne vytvárajú intenzitu svetovej ekonomiky. Ak by sme chceli presne určiť, v ktorom období sa formoval obchod, odpoveď sa nedá presne určiť, prvé znaky obchodovania možno nájsť v starých civilizáciách, kedy si ľudia vymieňali potraviny, tkaniny a drahokami, ktoré považujeme za prvotné obchodné komodity. Môžeme predpokladať, že obchod je tak starý ako ľudstvo samo.

Pre každú vedu je typické obdobie, kedy nové znalosti rozširujú stupeň doterejšieho poznania. Teória obchodu je základom pre ekonomickú vedu. Prvé

poznatky o obchode smerujú už do obdobia starého grécka, kde dochádza k veľkej spoločenskej deľbe práce oddeľuje sa poľnohospodárstvo od remesiel. Obchod mal výlučne výmenný charakter .

Ako uvádza **Serenčič, P. (2006)**, deľba práce si dožadovala vymieňať tovary. Jeden tovar sa náhodne vymieňal za iný. Takýto typ výmeny sa nazýva naturálna výmena, alebo barterový obchod. S ďalším rozvojom tovarovej výroby sa deľba práce prehĺbuje, dochádza k rozvoju foriem výmeny a formuje sa nový princíp časom nazvaný ako trhové hospodárstvo.

Pojem a základ pre medzinárodný obchod sa prvý krát objavuje v období merkantilizmu a to v 16 až 18 storočí. Merkantilisti položili základy ekonomickej teórie, spojené s pojmom hospodárska politika.

Podľa **Lorincovej, E. (1997)**, vo vývoji merkantilistickej politiky rozoznávame dve obdobia:

- ranný merkantilizmus, nazývaný aj monetárny systém, jeho hlavným cieľom bolo zhromaždiť v krajine čo najviac drahých kovov, peňazí a chrániť ich pred vývozom do cudziny.

- vlastný rozvinutý merkantizmus - manufaktúrny systém, sa vyznačuje poľavením alebo úplným zrušením obmedzenia vývozu peňazí.

Ochranárstvo obsahovalo rôzne opatrenia, ktorých cieľom bolo urýchliť rozvoj výroby a chrániť vznikajúce manufaktúry pred zahraničnou konkurenciou. Na jednej strane išlo o podporu dovozu chýbajúcich surovín a zákaz vývozu surovín alebo polotovarov dôležitých pre export, na druhej strane obmedzenie dovozu hotových výrobkov, najmä ochrannými clami a všestranná podpora vývozu tovarov domácich manufaktúr.

Vývoj medzinárodného obchodu a jeho štruktúru v 19. storočí opisujú **Šibl, D. a Šaková, B. (2000)**, ako obchod podmienený celkovou škálou medzinárodného obchodu a nastolenie protekcionalistických a liberálnych prúdov. Najväčší podiel na medzinárodnom obchode mali západoeurópske krajiny.

Začiatok 20. storočia bol poznamenaný veľkou hospodárskou krízou v 30. rokoch, trhový mechanizmus stratil stabilitu sebaregulácie a dochádza k recesii svetového obchodu. Do popredia ekonomických vzťahov prichádza nová ekonomická teória keynesiánstvo.

Ako píše Lipková, E. (2006), pod vplyvom veľkej hospodárskej krízy sa odkláňa od dovedy takmer univerzálne prijímaného princípu laissez – faire a prináša do ekonomickej teórie prvky nestability, neúplného využitia výrobných faktorov a štátnych zásahov. Keynesová teória zahraničnoobchodného multiplikátora je založená na primárnom impulze aktívneho salda obchodnej bilancie.

Medzinárodný obchod podľa **Svatoš, M. (2009)**, je momentálne nepochybne spojený s javom ako globalizácia a internacionalizácia. Oba znamenajú vzájomnú závislosť jednotlivých ekonomík sveta určite vzrastajúcu dôležitosť medzinárodných ekonomických vzťahov.

Aktuálny stav vo vývoji svetového obchodu vo svojej publikácii **Menbere, T. W. (2010)**, analyzuje a uvádza, že vplyv finančnej a hospodárskej krízy na vývoj svetového obchodu v roku 2009 utrpel väčší pokles ako sa očakávalo. Ďalším faktorom, ktorý urýchlil kolaps v roku 2009, je jeho synchronizovaná povaha. Export aj import totiž klesol približne v rovnakom čase vo všetkých regiónoch sveta. V predchádzajúcich kolapsoch svetového obchodu boli podmienky zmiernené tým, že pokles v jednom regióne bol kompenzovaný rastom v druhom regióne. Možno povedať, že k spoločnému poklesu prispela interdependencia regiónov, informačné technológie a rozšírená sieť dodávateľských reťazcov.

Vstupom na svetový trh majú výrobcovia možnosť alternatívneho využitia dosiahnutej výroby. Výmena realizovaná v medzinárodnom a svetovom obchode môže byť poňatá s viacerých pohľadov. Jeden s pohľadov na predmet medzinárodného obchodu môže byť tá časť produkcie, ktorá prevyšuje národný spotrebný dopyt a tak sa stáva predmetom vývozu a pri predaji na svetových trhoch za svetovú cenu, ktorá je vyššia ako sú národné výrobné náklady, výrobcovia dosahujú zisk. Druhý dôvod pre vstup na svetový trh je, že domáci dopyt nie je dostatočne naplnený národnou produkciou a preto sa uspokojenie dopytu realizuje dovozom z medzinárodných trhov. Ďalší dôvod pre realizáciu exportu a importu je na základe spetrenia a rozšírenia národnej ponuky na trhu čo vedie k získaniu vyššej konkurencie.

1.2 Podstata a vplyv WTO na formovanie zahraničného agrárneho obchodu

Ak sa jednotlivé národné ekonomiky dohodnú o nadviazaní spolupráce v spojitosti s obchodovaním, je nevyhnutné určiť podmienky a pravidlá, zaviesť určité kontrolné páky, ktoré zabezpečia plnenie dohôd a tým aj účinný zahraničný obchod. Za takýto mechanizmus považujeme Svetovú obchodnú organizáciu (WTO), ktorej hlavnou úlohou je neustáli boj o zjednodušenie vzájomných obchodných vzťahov medzi členskými krajinami ale i vo vzťahu k nečlenským krajinám.

Musíme zdôrazniť, že WTO je nástupcom GATT – Všeobecná dohoda o clách a obchode, ktorá vznikla na základe toho, že bolo potrebné naštartovanie ekonomiky, po dopadoch veľkej hospodárskej krízy a vojnou zničenej Európy. GATT sa formovala a vyvíjala takmer 40. rokov a bola tiež nazývaná ako súčasť povojnovej medzinárodnej ekonomickej architektúry spolu s Medzinárodným menovým fondom (MMF) a Svetovou bankou. Na jej zakladaní sa zúčastnilo 23 štátov vrátane Československa a do platnosti vstúpila 1.1.1948.

Za svoje priority sa zvolila:

- zvyšovanie svetového blahobytu
- podporu ekonomického rastu a rozvoja
- liberalizáciu obchodu

Svatoš, M. (2009), vo svojej publikácii uvádza, že rozhovory štátov o alternatívach zníženia colných tarífach vo vzájomnom obchode sa začali v decembri 1945, s cieľom podporiť liberalizáciu obchodu po druhej svetovej vojne a zlepšiť protekcionistické opatrenia v čo najkratšom časovom horizonte, ktoré boli zavedené v tridsiatich rokoch 20. storočia. Prvé kolo jednania sa uskutočnilo v Ženeve v roku 1947 a zúčastnilo sa ho 23 štátov. Rezultátom rokovania bolo podpísanie mnohostrannej dohody o obchodných pravidlách a tarifných koncesiách pod názvom General Agreement on Tariff and Trade, pod skratkou GATT.

Vznik **WTO Šíbl, D. a Šaková, B. (2000)**, popisujú nasledovne. Predbežná agenda uruguajského kola GATT síce obsahovala požiadavku posilniť mechanizmus riešenia sporov a zvýšiť transparentnosť, ale nerátala s vytvorením Svetovej obchodnej organizácie ako inštitúcie. K jej vytvoreniu prispela aj nová situácia, v ktorej by zriadenie novej medzinárodnej organizácie pomohlo vytvoriť jednoduchší rámec na

zastrešenie upravenej dohody GATT a nových dohôd GATS a TRIPs ako aj ďalších multilaterálnych obchodných rokovaní.

Z verejne dostupných informácií na **internetovej stránke WTO**, sa WTO charakterizuje ako celosvetová medzinárodná organizácia, ktorá sa zaoberá pravidlami obchodu medzi členskými štátmi. Dohoda o založení WTO sa stala súčasťou záverečného aktu uruguajského kola mnohostranných obchodných rokovaní GATT, podpísaného 15.4.1994 v marockom Marrakéši a do platnosti vstúpila 1.1. 1995. V súčasnosti má 153 členských krajín, Slovenská republika je jej členom odpočiatku.

Ako uvádza **Lipková, E. (2004)**, Základnou snahou WTO je, aby jednotlivé politiky ochrany hospodárskej súťaže prekonávali nesúťažné praktiky, ktoré sú jasne v rozpore alebo proti ostatným členom WTO, najmä praktiky zamedzujúce vstup na trh, následkom čoho nastáva dizharmónia konkurenčného prostredia.

Autorka ďalej uvádza, WTO je nositeľom všeobecných pravidiel svetového obchodu založených na princípoch najvyšších výhod a nediskriminácie, ktoré sa uplatňujú v obchode s hmotným tovarom, so službami a s právami duševného vlastníctva. WTO je právnickou osobou s podobnými privilégiami a imunitami aké majú špecializované organizácie OSN.

Svetová obchodná organizácia plní tieto funkcie, dodáva autotka:

- spravuje obchodné dohody WTO,
- tvorí fórum pre obchodné rokovania,
- rieši obchodné spory medzi členskými štátmi,
- monitoruje obchodnú politiku členských štátov,
- zabezpečuje technickú pomoc a školenie pre rozvojové štáty,
- zabezpečuje spoluprácu s ostatnými medzinárodnými organizáciami.

Svatoš, M. (2009), zdôrazňuje, že WTO je inštitút, zaoberajúci sa vzájomnými obchodnými pravidlami medzi členskými krajinami. Jeho prvoradou úlohou je podporovať rozvoj všestranného obchodu v rámci svetovej ekonomiky. Za hlavný cieľ si nástojil zaistenie plnej liberalizácie medzinárodných obchodných vzťahov a vytvorenie fungujúceho právneho systému, ktorý by prihliadal na plnenie prijatých pravidiel a princípov.

Podľa autora WTO je postavená na týchto princípoch:

- obchod bez diskriminácie,

-
- liberalizácia obchodu,
 - predvídateľnosť,
 - spravodlivá hospodárska súťaž,
 - rozvojový prístup.

Poľnohospodárstvo patrí medzi najstaršie odvetvie hospodárstva, ktorého prvoradou úlohou je zabezpečenie výživy obyvateľstva. Charakteristickou črtou je viazanosť na pôdu. Výsledky poľnohospodárskej produkcie v podobe agrokomodít sú význanou súčasťou národného, medzinárodného ale hlavne svetového obchodu. Vstupom národných ekonomík s agro – potravinárskym sektorom do svetového hospodárstva sa musia riadiť cez spoločné pravidlá, ktoré sa postupne začali tvoriť a dopĺňať na medzinárodnej úrovni počas rokovaní GATT.

Pokrivčák, J. (2008) uvádza, všetky dohody GAAT v rokoch 1986 – 1994 sa rovnako vzťahovali na priemysel ako aj poľnohospodárstvo. Avšak pre poľnohospodárstvo boli udelené dve významné výnimky ako prvá sa uplatňovala výnimka kvantitatívnych obmedzení dovozu ako ochrana domácich trhov. Druhou výnimkou bola možnosť používať exportné dotácie na poľnohospodárske produkty, čo pre priemysel nebolo možné a priamo zakázané.

Prvým krokom k regulárnejšej trhovej súťaži v oblasti poľnohospodárstva sa prerokovávala pri príležitosti uruguajského kola GATT a do histórie sa zapísala ako Poľnohospodárska dohoda.

Ako publikuje **Gálik, J. (2010)**, Poľnohospodárska dohoda bola navrhnutá na tri hlavné časti prístup na trh, domáca podpora, exportné dotácie.

Všetky členské krajiny sa zaviazali k splneniu cieľov:

- Prístup na trh – ľahšieho a bezbariérového prístupu na trh v podobe 36% zníženia protekcionistických trhových ciel u vyspelých ekonomík a 24% zníženie ciel u rozvojových ekonomík,
- Domáca podpora – zníženie pomácich podpôr u vyspelých krajín o 20% a u rozvojových krajín o 13%,
- Exportné dotácie – u vyspelých ekonomík počas 6 rokov redukcia o 36% všetkých exportných dotácií, so zámerom prestať ich neskôr používať, ako aj objem dotovaných exportov o 21%.

Zúčastnené strany sa dohodli, že potrebné zmeny a negociácie budú zavŕšené do konca roku 1999, do III. Ministerskej konferencie, ktorá sa konala v americkom Seattli.

Rokovanie WTO sa uskutočňuje cez Ministerské konferencie, ktoré sa uskutočňujú minimálne raz za 2 roky. Od svojho vzniku sa uskutočnilo 7. ministerských konferencií, na ktorých sa riešili aj problémy spojené s poľnohospodárstvom.

Za významnú pre poľnohospodárstvo považujeme V. konferenciu, ktorá sa konala 1. augusta 2004 v Ženeve a zúčastnilo sa 147 krajín.

Pre oblasť poľnohospodárstva sa zástupcovia krajín združených vo WTO dohodli na:

- v prvom roku po dohode, zníženie dotácií o 20%,
- stanovenie maximálnej 5% úrovne produkčných limitov,
- postupné zníženie vývozných dotácií,
- postupné zrušenia garančných a poisťných programov so splatnosťou dlhšou ako 180dní,
- vyrovňovanie obchodných podmienok v štátnych exportných podnikoch,
- zníženie najvyšších cieľ na zatiaľ neurčitú úroveň,

otázka obchodu bavlny sa nebude posudzovať samostatne, ale cez agrosektor, kde bude mať táto kapitola istú prioritu, dodáva **Gálik, J. (2010)**.

Podľa **Svatoš, M. (2009)**, pre oblasť poľnohospodárstva mala aj v poradí VI. ministerská konferencia, konaná 13. až 18. decembra 2005 v Honkongu význam nakoľko Európska únia (EU) pristúpila na odstránenie exportných dotácií do roku 2013. Za neúspech považuje to, že neboli dojednané dohody pre stanovenie dovozných taríf pre agropotravinárske výrobky.

Na ďalšie prínosy VI. ministerskej konferencie poukazuje vo svojej prednáške **Hambáľková, M. (2009)**, kde vysvetľuje že záverečná deklarácia tiež zaväzuje rozvinuté krajiny, aby naplno otvorili svoje trhy pre možnosť prílevu produkcie z najmenej rozvinutých krajín sveta. Táto požiadavka je pre OSN dlhoročným cieľom.

Ministerstvo hospodárstva SR uviedlo správu o konaní VII. ministerskej konferencie, ktorá sa konala v dňoch 30. novembra až 2. decembra 2009 v Ženeve . V správe sa ďalej uvádza, že rokovania sa sústredili na dosiahnutie dohody pre oblasť obchodu s potravinárskymi a priemyselnými výrobkami, ktoré sú kľúčové pre úspešné ukončenia liberalizačných rokovaní o celkovom balíku Rozvojovej agendy z Dohy.

Napriek enormnému úsiliu, mnohých ústupkov vrátane zo strany EU. sa nepodarilo dosiahnuť finálnu dohodu .

Pre oblasť poľnohospodárstva sa podľa **Úradného vestníku EU** na VII. ministerskej konferencii prideliť nasledovné úlohy pre poľnohospodárstvo:

- vyzýva Komisiu aby prísne dodržiavala svoj mandát na rokovania, a aby prísne bránila stanovisko EU v otázke zemepisných označení,
- vyzýva Komisiu aby v rámci dohody o banánoch zabezpečila pre vývozcov z krajín afrických, karibských a tichomorských (AKT) a krajín WTO skutočnú právnu istotu, ako aj zohľadnenie finančných dôsledkov tejto dohody:
- pripomína záväzok členov WTO zabezpečiť paralelné odstránenie všetkých foriem vývozných dotácií a zavedenie pravidiel pre všetky vývozné opatrenia, ktoré prijali na ministerskej konferencii v Honkongu,
- vyzýva rozvinuté krajiny a rozvíjajúce sa ekonomiky, aby zabezpečili, že dohoda dá rozvojovým krajinám k dispozícii politicé nástroje potrebné na ochranu a rozvoj ich poľnohospodárstva a miestnej výroby potravín, pozdvihnutie kvalita života na vidieku a zabezpečenie potravinovej bezpečnosti.

Vo všeobecnosti môžeme povedať, že agropotravinársky trh, patrí k najkonzervatívnejším trhom v rámci svetového obchodu. Potravinárske výrobky tvoria až 80% z celkového obchodu a je nezvratným faktom, že nie je možná alternatíva náhrady agrokomodít iným tovarom. WTO plní úlohu koordinátora rokovaní o rôznych problémoch svetového trhu a nemôže žiadny z členských štátov direktívne prinútiť k zmene postoja, a preto nie je na mieste, ak sa WTO pripisujú ťažkosti súčasnej spoločnosti. Za posledných 50 rokov sa znížili clá na priemyselné produkty zo 40% na 4%. Pri poľnohospodárskych produktoch však zostali na úrovni okolo 40%. Poľnohospodárstvo je v rámci WTO jedným z najväčších problémov, ktorý sa nedarí riešiť, ale rokovania sú stále aktuálne a je tu veľká možnosť pre otvorenú diskusiu a kreatívne návrhy i možnosti alternatívneho uplatnenia. Možno konštatovať, že najväčším neúspechom v histórii fungovania WTO, je úsilie o liberalizáciu obchodovania s poľnohospodárskymi komoditami.

1.3 Vstup Slovenskej republiky do EU a vplyv Spoločnej poľnohospodárskej politiky na zahraničný agrárny obchod

Po vstupe Slovenskej republiky (SR) do Európskej únie (EU), sa stala neoddeliteľnou súčasťou spoločnej Európy, patrí medzi štáty, ktoré sa dobrovoľne spojili do politického a ekonomického zoskupenia na dosiahnutie spoločných cieľov pomocou jednotnej zahraničnej politiky a pri akceptovaní zvrchovanosti jednotlivých štátov. Dňom 1. mája 2004 t.j. vstupom SR do EU sa zreteľne zmenili podmienky podnikania v poľnohospodárstve, nastali zmeny v celej ekonomike štátu a zmenilo sa postavenie Slovenska na zahraničnom trhu, vstup do EU mal zásadný vplyv na štruktúru agropotravinového zahraničného obchodu.

V dôsledku uplatňovania jednotlivých spoločných politík, musela SR prijať zmeny nových zákonov a vyhlášok, urobiť potrebné zmeny v legislatíve a zaviazala sa prevziať právne predpisy EU. Na formovanie zahraničného agrárneho trhu má najvýznamnejší vplyv prijatie Spoločnej obchodnej politiky (SOP) a Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP). Začlenenie SR do integračného zoskupenia EU, predstavuje spoločný trh Európskej únie vnútorný trh, kde nedochádza k žiadnym obmedzeniam v pohybe tovarov, služieb, technológií a kapitálu.

Vznik SPP podľa internetovej stránky **europa.eu**, základné dôvody existencie SPP siahajú do roku 1958, kedy na základe Rímskych zmlúv vznikol spoločný trh zakladajúcich šiestich štátov a poľnohospodárstvo bolo výrazne ovplyvnené zásahmi zo strany jednotlivých štátov v podobe garantovania cien, umiestňovaním výrobkov na trh a pod., práve to bol dôvod k hľadaniu správneho konsenzu pre oblasť poľnohospodárstva, čo európu vedie k vytvoreniu stabilnej „európskej pevnosti“.

Horváth, Z. (2004), píše, pri formovaní SPP zakladajúce členské štáty museli pamätať na historické nedostatky európskeho poľnohospodárstva, ktoré sa opieralo hlavne o rodinné hospodárstvá. Poľnohospodárstvo v európe potrebovalo ochranu pred efektívnejšími zámorskými konkurentmi.

Preto definovali osobitné zásady spoločnej poľnohospodárskej politiky:

- zásada zjednotenia trhu, to znamená voľný pohyb poľnohospodárskych produktov, zjednotené pravidlá hospodárskej súťaže, trhové mechanizmi a systém cenovej

kontroly,

- zásada preferencie spoločenstva, vnútorný trh sa musí chrániť pred dovážaním výrobkov a kolísaním cien na svetovom trhu,

zásada finančnej solidarity, na financovanie spoločnej poľnohospodárskej politiky sa musí vytvoriť spoločný finančný trh.

Liplová, Ľ. (2000), uvádza, že poľnohospodárstvo EU reprezentuje mimoriadnu geografickú, kultúrnu, historickú a kulinárnu zložitosť a je strážcom mnohých tradícií.

Všeobecne charakterizuje, že SPP má dve základné úlohy:

- zabezpečiť lacné potraviny pre obyvateľov únie,
- vytvárať krajinu, v ktorej sa dá žiť

Ako sa môžeme informovať na stránke **Ministerstva pôdohospodárstva SR**, z hospodárskych politík EU je SPP najkomplexnejšia, ide o súbor postupov a predpisov, ktorých cieľom je uskutočňovať spoločnú a zjednotenú politiku pre oblasť poľnohospodárstva.

Cieľom SPP je:

- zabezpečenie stabilných dodávok dostupných a bezpečných potravín pre svojich obyvateľov,
- zabezpečiť primeranú životnú úroveň farmárov v EU,
- zvýšiť poľnohospodársku produkciu s využitím technického pokroku,
- zabezpečiť, že všetky regióny EU môžu uplatňovať podporu pre udržateľnosť poľnohospodárstva,

Nakoľko SPP sa neustále rozvíja a stáva sa sofistikovanejšou, v súlade s požiadavkami občanov EU nadobudli širší význam tieto faktory:

- zvýšenie kvality európskych potravín,
- garancia potravinovej bezpečnosti,
- zabezpečenie, že životné prostredie zostane zachované pre ďalšie generácie,
- zabezpečenie lepších podmienok pre zdravie a welfare zvierat.

Boreková, B. (2006) interpretuje, že integráciou SR do EU nastali najväčšie zmeny pre možnosť regulácie trhu s potravinárskymi komoditami a okruh ekonomických nástrojov riadenia trhu. Medzi najvýznamnejšie zmeny

v poľnohospodárstve, ktoré interpretujú štruktúru výroby a výkonnosť poľnohospodárstva patria:

- zmena systému podpôr subjektov podnikajúcich v poľnohospodárstve,
- regulácia obchodu s tretími krajinami,
- spoločná organizácia trhu v sektore cukru,
- uplatnenie princípov jednotného trhu s komoditami,

Ďuričová, I. (2009) vo vedeckom časopise *Ekonomika poľnohospodárstva* uvádza, že do poľnohospodárstva prúdi každoročne množstvo finančných prostriedkov, ktoré sú naviazané na celkové financie EU, preto SPP patrí medzi veľmi citlivé politiky. Dotácie napomáhajú nie len k trvale udržateľnému poľnohospodárstvu, ale zabezpečujú primerané príjmy a dôstojné pracovné a životné podmienky obyvateľstva naviazaného na poľnohospodársku výrobu. Bez podpôr by poľnohospodárstvo bolo vysoko stratové. Sprístupnenie finančných zdrojov pre SR, napomohlo k upevneniu ekonomickej stability slovenského poľnohospodárstva.

EuroActiv, hodnotí na svojej stránke, medzi najdiskutovanejšie a najkontroverznejšie európske politiky patrí práve poľnohospodárstvo. Všetky doterajšie pokusy o jej reformu neboli dostatočne razantné. SPP si vyžiada približne 44% z rozpočtu EU a venuje sa jej približne 60% platnej európskej legislatívy. Vyplácanie dodácií dáva poľnohospodárom v členských krajinách záruku minimálnych cien a chráni ich pred konkurenciou zo zahraničia. Práve preto, tretie krajiny je podrobujú ostrej kritike.

Šimo, D. (2010), zdôrazňuje, že reformy SPP sú nevyhnutné a preto poukazuje na prínosi reformy, ktorá sa konala 26. júna 2003 v Luxemburgu a ministri pôdohospodárstva sa dohodli na nových možnostiach vedenia poľnohospodárstva. Táto reforma od základov mení spôsob podpory poľnohospodárov a nadvzuje na ciele Agendy 2000.

Kľúčovými elementmi tejto reformy Spoločnej poľnohospodárskej politiky boli nasledovné princípy:

- platby pre farmu, farmár bude dostávať jednu platbu namiesto niekoľkých, platby sa budú prideľovať podľa hektárovej výmery,
- krížové plnenie, platby pre farmy vo väzbe na rešpektovanie štandardov ochrany životného prostredia, bezpečnosti potravín a práv zvierat,

-
- rozvoj vidieka, posilnenie rozvoja vidieka väčším množstvom peňazí, podpora drobných roľníkov, investície do štátnych lesov, podpora kvality produkcie a ochrany práv zvierat,
 - odstránenie viazania podpôr na poľnohospodársku produkciu, zredukovanie priamych platieb pre väčších farmárov, z ušetrených peňazí sa má financovať rozšírená politika podpory rozvoja vidieka,
 - mechanizmy finančnej disciplíny na zabránenie výdavkom prekračujúcim povolené stropy.

Ako ďalej autor uvádza, určite sú nevyhnuté ďalšie reformy, ako odstránenie starších produkčných kvót, špeciálne výnimky poskytované členským krajinám a iné. Na opätovnom prehodnocovaní SPP sa dohodli čelní predstavitelia EU.

Budúcosť a vízia SPP v 21. storočí je podľa **Mojžišovej, L. (2006)** v ekologickom poľnohospodárstve, ktoré špecifikuje ako systém, ktorý rešpektuje životný cyklus prírodných systémov. Na dosiahnutie cieľov a zásad ekologického poľnohospodárstva boli vypracované postupy ktoré, zabezpečia aby poľnohospodársky systém pracoval čo najprirodzenejšie.

Špecifické postupy ekologického poľnohospodárstva zahŕňajú:

- viacročné striedanie plodín ako predpoklad účinného využitia miestnych zdrojov,
- veľmi prísne limity pre používanie syntetických pesticídov a hnojív, antibiotík, absolútny zákaz používania geneticky modifikovaných organizmov,
- využívanie miestnych zdrojov ako maštalný hnoj, alebo krmivo vyrobené na predmetnej farme,
- výber druhou rastlín a zvierat odolných voči chorobám, ktoré sa vedú prispôbiť miestnym podmienkam,
- chov hospodárskych zvierat na voľných plochách, plochách pre pohyb na čerstvom vzduchu a ich kŕmenie biokrmivom,
- používanie chovateľských postupov primeraných pre rôzne druhy hospodárskych zvierat.

Treba si však uvedomiť, že vstupom do EU, SR neprijala len práva v podobe pozitív, ale aj povinnosti, ktoré sa môžu prejavovať ako negatívum. Aj spoločný trh, ktorého sme súčasťou má dva uhly pohľadu.

Ako vo svojej publikácii uvádzajú **Gálik, J. – Matoušková, D. (2007)**, je dôležité skonštatovať, že vstup SR do EU automaticky znamenal vytvorenie vnútorného trhu s ostatnými členskými štátmi, a len obchodovanie s nečlenskými štátmi, ktoré z pohľadu obchodovania nazývame tretie krajiny, ostáva pre SR zahraničným obchodom, a preto je nutné prijať nové organizačné a legislatívne opatrenia.

Gozora, V. (2009), ako negatívum vidí v tom, že sa rýchlo rozbehol nekontrolovaný trh s potravinárskymi výrobkami a výrazne sa začala pretláčať politika svetových obchodných reťazcov, ktoré uprednostňujú svoje výrobky z rozvinutých agrárnych sektorov. Poľnohospodárska prvovýroba a výroba domácich potravín sa značne obmedzila a nie všetky poľnohospodárske podniky, sa rýchlo dokázali pretransformovať na multifunkčný model agrárnej výroby.

Členstvo SR v EU sú spojené s viacerými priaznivými ekonomickými výhodami, ale aj určitými problémami a nevýhodami.

Po preštudovaní rôznorodých štúdií autorov, ktorí opisujú integráciu SR do EU môžeme tvrdiť, že pre našich poľnohospodárov a potravinársky priemysel to prinieslo pozitíva v podobe stabilizácie ekonomického prostredia, široké možnosti na otvorenom spoločnom trhu, rozšírenie ponuky, zvýšenie kvality potravinárskych výrobkov, možnosť čerpania finančných prostriedkov, zlepšenie dôchodkovej situácie zamestnancov v poľnohospodárstve, reštrukturalizácia poľnohospodárskej výroby, zrušenie ciel pri predaji slovenských výrobkov na trh EU.

Riziká SPP pre SR, vyplácanie nižšej úrovne priamych platieb oproti iným krajinám počas prechodného obdobia.

Ako negatívum hodnotia rýchli nástup zahraničných potravinárskych reťazcov, nerovnocenné podnikateľské prostredie čo negatívne vplyva na konkurencieschopnosť domácich producentov, nízke výrobné kvóty, bankroty dlhodobých stratových firiem, ktoré sa nedokážu prispôbiť tvrdým konkurenčným podmienkam.

Vývojové tendencie agropotravinárskeho zahraničného obchodu sa výrazne zmenili začiatkom 21. storočia, k zmenám prispelo hlavne rozšírenie európskeho jednotného trhu, v prvej fáze sa trh rozšíril o 10 krajín vrátane Slovenska a v druhej fáze rozširovania sa trh otvoril pre krajiny Bulharska a Rumunska. Dochádza k liberalizácii obchodu a nevyhnutnosťou trhu je prijatie spoločnej obchodnej politiky pre 27 členských štátov a zjednotenie organizačných nástrojov trhu.

Spoločná obchodná politika (SOP) je jedným z hlavných pilierov, ktorého základom je, že EU tvorí jednotný hospodársky priestor, ktorý funguje ako jeden národný trh. Zárukou voľného pohybu tovaru je colná únia. Tým, že členské štáty vytvorili colnú úniu, začalo spoločenstvo voči tretím štátom vystupovať ako jeden celok. SOP má nadnárodný charakter, patrí k spoločne vykonávaným politikám voči tretím štátom. EU si jej pomocou vytvorila dominantné postavenie vo svetovom obchode.

Po vstupe SR do EU sme sa zaviazali akceptovať všetky opatrenia spoločnej organizácie trhu ako aj obchodných mechanizmov uplatňovaných cez spoločnú obchodnú politiku vo vzťahu k tretím krajinám, teda krajinám, ktoré sú mimo európskeho spoločenstva.

Na internetovej stránke **europskaunia.sk** interpretujú definíciu SOP, je jednou z najvýznamnejších častí zahraničných vzťahov EU. Riadi obchod medzi členskými štátmi a obchod EU s tretími krajinami.

Na usporiadanie SOP vyvíja EU rôzne nástroje:

a) autonómne, jednostranné

tarifné, pôsobiace cez cenu a trhový mechanizmus ako clo a colné režimy

netarifné, kvóty, licencie, dohľad, embargo a fytosanitárne opatrenia

b) preferenčné obchodné dohody

Ako uvádza **Horváth, Z. (2004)**, potreba zaviesť spoločnú obchodnú politiku vyplíva z hlavných cieľov spoločenstva – vytvorenia colnej únie. Vytvorením colnej únie členské štáty delegovali reguláciu obchodu s tretími krajinami na úroveň spoločenstva. Podstatou colnej únie je zrušenie cieľ v obchode medzi členskými štátmi a uplatňovanie jednotného systému sadzieb vo vzťahu ku krajinám mimo spoločenstva.

Pod SOP sa rozumejú tieto činnosti:

- členské štáty prijímajú spoločné colné sadzby,

- uzatvárajú spoločné colné a obchodné dohody,

- opatrenia, ktoré členské štáty prijímajú vo vzťahu k liberalizácii, politiky na podporu vývozu a mechanizmi na ochranu obchodu, musia byť jednotné.

Ako prezentuje **Vanková, J. (2006)** po vstupe SR do EU, SR stratila autonómiu rozhodovania v oblasti obchodnej politiky, legislatívu SR nahradila legislatíva EU, ktorej základom je:

-
- spoločný colný sadzobník
 - spoločné nástroje na ochranu obchodu
 - SR prevzala všetky medzinárodné obchodné zmluvy EU

Ďalej autorka dodáva, SOP vychádza z jednotných zásad, najmä vo vzťahu k zmenám colných sadzieb, uzatváraniu colných a obchodných dohôd, zjednocovaniu liberalizačných opatrení, vývozných politiky a opatrení na ochranu obchodu, napríklad v prípade dumpingu a dotácií.

Postup pri dojednávaní dohôd popisuje nasledovne:

Ak je potrebné dojednať dohody s jedným alebo viacerými štátmi alebo medzinárodnými organizáciami, Komisia predloží rade odporúčania a tá splnomocní Komisiu na začatie potrebných rokovaní. Rada a Komisia sú zodpovedné za zabezpečenie toho, aby boli dojednané dohody v súlade s internými politikami a pravidlami spoločenstva.

Hlavným spoločným nástrojom vykonávania obchodnej legislatívy je osvojenie si spoločných a jednotných zásad, preto SR nadviazala na uplatňovanie zásad spoločnej legislatívy cez TARIC – TAR if Intégré Communautaire.

Na stránke **Colnej správy SR**, sa TARIC determinuje, za účelom jednotného uplatňovania obchodnej a tarifnej legislatívy Spoločenstva vo všetkých členských štátoch bol vytvorený Integrovaný sadzobník Spoločenstva tzv. TARIC - je súhrnom rovnako a jednotne kodifikovanej tarifnej a obchodnej legislatívy uplatňovanej pri dovoze alebo vývoze tovaru na úrovni Spoločenstva prostredníctvom centrálnej databázy spravovanej Európskou komisiou, konkrétne Generálnym riaditeľstvom pre dane a colnú úniu sídliačim v Bruseli. Zahŕňa legislatívu Spoločenstva, ktorá je v databáze premietnutá vo forme konkrétnych opatrení, akými sú napríklad colné sadzby uplatňované voči tretím krajinám, tarifné zníženia, colné sadzby uplatňované v rámci rôznych preferenčných režimov, kvantitatívne obmedzenia, netarifné opatrenia (zákazy, obmedzenia), doplnkové clá (antidumping, vyrovnávacie clo, doplnkové clo na cukor, múku, hydinu). Tieto informácie sú denne aktualizované Európskou komisiou a elektronicky zasielané národným správam.

Hambáľková, M. (2009), na prednáške Zahraničný agrárny obchodzdôrazňuje, že medzi predstaviteľov SOP môžeme zaradiť aj Colný kódex, ide o súbor colných predpisov EU, ktorý upravuje práva a záväzky všetkých

zainteresovaných organizácií vzhľadom na uplatňovanie cieľ, preukázanie pôvodu tovaru a všetky potrebné náležitosti pri deklarovaní tovaru.

Vo svojej prednáške sa zameriava na vysvetlenie tarifných nástrojov SOP a dodáva že, medzi hlavné tarifné nástroje využívané pri obchodovaní patria colné režimy, ktoré sa rozdeľujú nasledovne:

- voľný obeh, vymeraním a úhradou cla pri vstupe tovaru do spoločenstva, sa colné deklarovanie považuje za ukončené a dovážaný tovar prechádza v krajine dovozu do voľného obehu,
- režim dočasného uskladnenia tovaru v colnom sklade, v prípade, že colné deklarovanie nie je ukončené z rozličných dôvodov, neuhradenie cla v plnej výške, chýbajúce sprievodné dokumenty, nezaplatená DPH, tovar môže byť dočasne umiestnený v colnom sklade,
- aktívny zušľacht'ovací styk, vyplíva z prebiehajúcich integračných a globalizačných procesov. V prípade ak do spoločenstva prichádzajú komponenty z tretích krajín, ktoré sa následne po ich komplementácií opätovne zaraďujú do režimu spätného vývozu, komponenty spadajú do colného procesu ako aktívny zušľacht'ovací styk,
- pasívny zušľacht'ovací styk, súvisí s vývozom určitých komponentov z EU do tretích krajín, kde sa komponenty kompletizujú a do krajiny pôvodu sa vracajú formou hotových výrobkov,
- colný režim dočasného použitia, ide o stroje a náradie, ktoré prichádza u tretích krajín a v spoločenstve sa testuje ich výkonnosť, najdlhšie však do dvoch rokov, a následne sa vracajú do krajiny pôvodu. Do tohto režimu sa zaraďujú aj tovary, ktoré sú určené na výstavy a veľtrhy,
- vývoz, je protipólom voľného obehu, ide o vývoz tovaru do tretích krajín, pri dodržaní všetkých colných deklarácií.

Pri vývoze a dovaze tovaru do Spoločenstva sa využívajú aj netarifné nástroje SOP, dôležitosť týchto nástrojov interpretuje **Hambáľková, M. (2009)**.

Medzi najvýznamnejšie netarifné nástroje patria:

- množstevné obmedzenia, zavádzajú sa na dovoz alebo vývoz vybraných druhov tovaru
- licencie, dovozné a vývozné sa vzťahujú na výrobky, na ktoré sú množstevné obmedzenia
- ochranné opatrenia podľa pravidiel WTO, medzi základné nástroje ochrany patria:

antidumpingové opatrenia, dumping, dovoz tovaru za nižšiu cenu ako je cena rovnakého alebo porovnateľného tovaru v krajine vývozu

- antisubvenčné opatrenia, nenávratný finančný príspevok zo štátnych zdrojov, s cieľom podporiť vývoz,

- ochranné opatrenia pred nadmerným dovozom, ak dovoz spôsobí vážnu ujmu domácim výrobcam,

- ochranné opatrenia voči nečlenským štátom WTO, berú sa do úvahy špecifiká ekonomík krajín

vývozné náhrady, vyrovnáva sa rozdiel medzi vyššími vnútornými cenami v EU a cenami týchto produktov na svetovom trhu. Súvisia priamo so SPP, ide o zabezpečenie primeraných cien poľnohospodárskych produktov pre spotrebiteľov a zároveň zabezpečiť dostatočné príjmy pre poľnohospodárov.

K problematike uplatňovania mechanizmov pri obchodovaní a agrárnymi komoditami a uplatňovanie tarifných netarifných nástrojov poukazuje **Vitkovská, A. (2003)**, uvádza, medzi stabilizačné faktory obchodných mechanizmov patria dovozné a vývozné licencie pre poľnohospodárske výrobky a tiež systém uplatňovania vývozných náhrad pre poľnohospodárske a potravinárske výrobky. Cieľom uplatňovania vývozných náhrad je vyrovnat' rozdiel medzi cenami na svetovom trhu a cenami v Spoločenstve a tým umožniť vývoz poľnohospodárskych výrobkov do tretích krajín za ceny na svetovom trhu. Týmto opatrením je zabezpečená konkurenčná schopnosť výrobkov na svetovom trhu.

Ďalším významným nástrojom, ktorý upravuje obchodné vzťahy EU s tretími krajinami sú preferenčné dohody. Podľa portálu **Ministerstva hospodárstva SR, (2009)**, Európska únia, ktorá je colnou úniou 27 členských krajín, uzatvorila s tretími krajinami alebo regionálnymi zoskupeniami nasledovné typy obchodných dohôd:

a) Uzavreté preferenčné obchodné dohody

- Dohody o vytvorení colnej únie – Andora, San Marino, Turecko

- Dohody o vytvorení zóny voľného obchodu - Faerské ostrovy

- Bilaterálne dohody v oblasti obchodu a hospodárskej spolupráce – Švajčiarsko

- Asociačná dohoda - Čile

- Globálna dohoda – Mexiko

-
- Dohoda o obchode, rozvoji a spolupráci – Juho- africká republika (JAR)
 - Stabilizačné a asociačné dohody – Albánsko, Chorvátsko, Srbsko, Čierna Hora, Bosna a Hercegovina, Macedónsko (CEFTA)
 - Dohoda o Európskom hospodárskom priestore, krajiny EU- 27 a krajiny Európskeho združenia voľného obchodu – Nórsko, Island, Lichtenštajnsko, a výnimkou Švajčiarska (EFTA)
 - Európsko – stredomorské asociačné dohody – Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Maroko, Palestína, Sýria, Tunisko (EUROMED)
 - Dohoda o hospodárskom partnerstve – so štátmy CARIFORUM
 - Dočasné dohody o hospodárskom partnerstve, s krajinami strednej Afriky – Kamerun, Pobrežie Slonoviny, Juhoafrickým rozvojovým spoločenstvom (SADC)
 - Dočasné dohody o hospodárskom partnerstve, s krajinami tichomorskej oblasti – Fidži, Papua Nová Guinea,
 - Dočasné dohody o hospodárskom partnerstve, s krajinami východnej a južnej Afriky (ESA)
- b) Pripravované preferenčné obchodné dohody:
- Dohody o voľnom obchode – Južná Kórea, Ukrajina, India, Kanada, Lýbia
 - Dohody o voľnom obchode – Indonézia, Malajzia, Filipíny Singapur, Thajsko, Brunej, Vietnam, Laos, Barma, Kambodža (ASEAN)
 - Dohody o hospodárskom partnerstve – s 5 regiónmi skupiny krajín Afriky, Karibskej a Tichomorskej oblasti (AKT)
 - Asociačná dohoda medzi Európskym spoločenstvom – Brazília, Argentína, Uruguaj, Paraguaj, Venezuela (MERCOUR)
 - Dohoda o hospodárskej spolupráci medzi Európskym spoločenstvom – Bahrajn, Kuvajt, Omán, Katar, Saudská Arábia, Spojené arabské emiráty (GCC)
- Asociačná dohoda – Bolívia, Kolumbia, Ekvádor, Peru (Andské spoločenstvo národov)
- Asociačná dohoda – Kostarika, Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua, Panama (Stredoamerická skupina krajín)
- c) Nepreferenčné obchodné dohody:

- Dohoda o partnerstve a spolupráci – Rusko, Ukrajina, Kazachstan, Bielorusko, Moldavsko, Uzbekistan, Gruzínsko, Arménsko, Azerbajdžan, Turkménsko, Tírgizsko (SNŠ)

Nevyhnutnou súčasťou Európskej únie je jej politika v oblasti obchodu, či už vnútorná medzi členskými štátmi alebo vonkajšia voči tretím nečlenským krajinám.

Pri realizácii obchodnej politiky v SR je nutné brať do úvahy skutočnosť, že Slovenská ekonomika ako malá a otvorená je závislá na globálnych procesoch prebiehajúcich vo svetovej ekonomike.

Predmetom spoločnej obchodnej politiky je rozvoj a liberalizácia medzinárodného obchodu postupným odstraňovaním prekážok a colných bariér, čím sa uľahčuje presadzovanie záujmov členských štátov a súčasne sa podporí rozvoj svetového obchodu.

Bez možností uplatňovania nástrojov obchodnej politiky tarifných i netarifných a preferenčných dohôd by liberalizácia obchodu nemala správny trend .

2 CIEĽ PRÁCE

Svetová ekonomická sústava si vyžaduje, že jednotlivé štáty sa navzájom ovplyvňujú, sú do určitej miery na sebe závislé a svoje aktivity realizujú aj prostredníctvom medzinárodného obchodu. Každá krajina si chce udržať stabilné miesto na medzinárodnom trhu, neustále rozvíjať možnosti presadenia sa na nových trhoch. Otvorenosťou ekonomiky priamo narastá zahraničný obchod, čo má priamy vplyv na hrubý domáci produkt.

Pre naplnenie aktívnej obchodnej bilancie, je dôležité orientovať sa na konjunktúru ekonomiky, na subjekty a väzby svetovej ekonomiky a venovať pozornosť importu a exportu zahraničného obchodu.

Hlavným cieľom preloženej diplomovej práce je zhonotiť vývojové tendencie s agrárnymi komoditami voči tretím krajinám, z pohľadu SR a tretie krajiny a EU 27 a tretie krajiny.

V práci sú rozpracované aj čiastkové ciele:

- obšírne zhodnotiť komoditnú štruktúru agrárneho obchodu SR , voči tretím krajinám
- podrobiť analýze teritoriálnu štruktúru zahraničného agrárneho obchodu SR, voči tretím krajinám
- kvantifikovať vývoj celkového slovenského zahraničného obchodu versuz vývoj podielu slovenského agrárneho obchodu za roky 2006-2009

V teoretickej časti diplomovej práce sa kladie dôraz hlavne na tieto okruhy problémov:

- Pozícia zahraničného obchodu v hospodárskej politike Slovenskej republiky
- Podstata a vplyv WTO na formovanie zahraničného agrárneho obchodu
- Vstup Slovenskej republiky do Európskej únie a vplyv Spoločnej poľnohospodárskej politiky na zahraničný agrárny obchod

3 METODIKA PRÁCE

Na dosiahnutie cieľa diplomovej práce sa použila nasledovná koncepcia:

- Výber témy, na základe zverejnenia tém.
- Zhromažďovanie a štúdium literárnych zdrojov od domácich a zahraničných autorov, získavanie informačných zdrojov z internetu.
- Stanovenie cieľa a metodických postupov, konzultácie so školiteľom a vypracovanie metodiky diplomovej práce.
- Zhromažďovanie a triedenie podkladových údajov.
- Spracovanie a vyhodnotenie štatistických údajov o agrárnom obchode.
- Vyhodnotenie diplomovej práce, zhodnotenie zistených výsledkov, pri riešení prítomnej problematiky.
- Spracovanie literárnych zdrojov do prehľadu použitej literatúry a informačných zdrojov

Primárnymi metódami výskumu boli:

- objektívna metóda a jej postupy, charakteristika stavu,
- metóda organizačno – ekonomického prieskumu:
- analýza, syntéza, indukcia, dedukcia,
- metóda komparácie, porovnávanie povahopisov a údajov preštudovaných literárnych zdrojov a získaných informácií
- metóda analógie, použitá pri charakterizovaní WTO, SPP, SOP,
- metóda indexová, metóda sa použila pre porovnanie údajov za sledované obdobie s údajom bázického roka 2006,
- ukazovateľ komparatívnych výhod RCA, pri výpočte konkurencieschopnosti.

Posúdenie konkurencieschopnosti agrárnych komodít bolo zisťované pomocou ukazovateľa komparatívnych výhod, cez index RCA (Revealed Comparative Advatage), ktorý sa využíva na hodnotenie konkurencieschopnosti krajín, ktoré sa podieľajú na zahraničnom obchode.

Výpočet RCA je daný:

$$RCA = \ln \left(\frac{x/m}{X/M} \right)$$

Kde: x = hodnota exportu určitej komodity,

m = hodnota import určitej komodity,

X = hodnota celkového agropotravinárskeho exportu

M = hodnota celkového agropotravinárskeho importu.

Výsledok kvantifikácie::

Ak výsledná hodnota $RCA > 0$, komodita má komparatívnu výhodu

Ak výsledná hodnota $RCA < 0$, komodita má komparatívnu nevýhodu

Ak výsledná hodnota $RCA = 0$, komodita nie je vo výhode, ani v nevýhode

Zahraničný agrárny obchod bol hlavným objektom výskumu pre vypracovanie diplomovej práce a pri spracovaní sa použili rôznorodé informačné zdroje ako odborná literatúra domácich a zahraničných autorov, údaje čerpané s webových stránok hlavne Ministerstva hospodárstva, Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka, Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Štatistický úrad SR, poznámky z prednášok Zahraničný agrárny obchod. Za primárne zdroje považujeme Ročenku agropotravinárskeho zahraničného obchodu SR za roky 2006 až 2009 a Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike publikované v rokoch 2006 až 2009.

4 VÝSLEDKY PRÁCE

4.1 Vývojové tendencie v obchodovaní s agrárnymi komoditami voči tretím krajinám za roky 2006 – 2009

Ak obchodovanie nadobudne rámec výmeny zo zahraničím, hovoríme o zahraničnom obchode. Zahraničný obchod interpretuje vzájomné vzťahy medzi národnými ekonomikami. Zahrančno-obchodné vzťahy spájajú reprodukčný proces národnej ekonomiky so svetovým hospodárstvom. Toto prepojenie má podobu konkrétneho rozsahu, obsahu a výslednej spoločenskej efektívnosti. Vývoj zahraničného obchodu v rokoch 2006 – 2008 pokračoval v dlhodobom trende medziročného rastu slovenskej ekonomiky, na čom mal veľký podiel aj agro-potravinársky sektor, ktorý v danom období prechádzal harmonizáciou národnej agrárnej politiky so SPP EU. Avšak podľa ukazovateľov v roku 2009 sa tento pozitívny trend prerušil. Slovensko ako malá otvorená proexportne orientovaná ekonomika doplatila najmä na zníženie zahraničného dopytu.

4.1.1 Vyhodnotenie vývojových tendencií v obchodovaní s agrárnymi komoditami voči tretím krajinám, z pohľadu SR a tretie krajiny.

Vstupom SR do EU, nadobúda dôležitosť obchodovania s krajinami, ktoré sú mimo jednotného, vnútorného trhu. Obchodovanie SR s tretími krajinami za sledované obdobie v rokoch 2006-2009, môžeme charakterizovať ako nevyrovnané, na čo poukazujú zistené výsledky.

V roku 2006 slovenský vývoz do tretích krajín s potravinárskymi a poľnohospodárskymi výrobkami nadobudol celkovú sumu 4 083.mil Sk., 109 mil. €. Prepočítané priemerným kurzom NBS v danom roku.

Rok 2007 nebol priaznivý, nakoľko vývoz výrazne klesol, do tretích krajín sa vyviezlo o 1 621.mil Sk menej čo je o 39,7% menej ako v predchádzajúcom roku. Celkový vývoz tak skončil na sume 2 462. mil. Sk., 72 mil. €, prepočítané priemerným kurzom

NBS v danom roku.

V roku 2008 nastáva mierne oživenie, potravinárskych a poľnohospodárskych výrobkov sa vyviezlo v celkovej hodnote 2 767. mil Sk, 88mil. €, prepočítané priemerným kurzom NBS v danom roku, čo je o 12,4% viac ako v predchádzajúcom roku.

V roku 2009 sa opakuje mierny pokles vývozu. Vývoz mal celkovú hodnotu 70. mil €.(2 108. mil. Sk), čo znamená, že vývoz klesol o 24% oproti predchádzajúcemu roku t.j. o 18 mil. €.

Dôsledok zhoršenia vývozu v roku 2007 sa prejavil hlavne zhoršením vzájomnej obchodnej výmeny SR so stredomorskými krajinami EUROMED, s rozvojovými krajinami afriky (ACP), Balkánom a krajinami SNŠ, ako aj s krajinami južnej ameriky. V roku 2008 sa situácia zmenila, zhoršenie vzájomných výmen sa prejavilo hlavne s krajinami južnej ameriky MERCOUR a s krajinami EFTA. Rok 2009 nastáva zhoršenie obchodných výmen s balkánskymi krajinami, krajinami Severnej ameriky a krajinami SNŠ.

Dovoz do SR potravinárskych a poľnohospodárskych výrobkov v roku 2006 do SR z tretích krajín mal hodnotu 8 757mil. Sk., 235 mil. €, prepočet cez priemerný kurz NBS v danom roku.

Rok 2007 bol značne vyrovnaný s predchádzajúcim rokom, dovezli sme agropotraviny a výrobky v hodnote 8 893 mil.Sk., 254 mil. €, prepočet cez priemerný kurz NBS v danom roku, čo je o 1,6% viac a vyjadrené v korunách o 136 mil.Sk viac.

V roku 2008 sa dovoz mierne zvýšil, celková hodnota dovozu bola 9 166 mil. Sk., 292 mil. €, prepočet cez priemerný kurz NBS v danom roku, čo predstavuje nárast opoti predchádzajúcemu roku o 3,1% a o 273 mil.Sk viac.

V roku 2009 mal dovoz opäť stúpajúcu tendenciu, hodnota dovozu z tretích krajín bola 254 mil. €. (7 652 mil. Sk.), čo je nárast o 3,4% t.j. o 39mil. €. viac ako v predchádzajúcom roku.

Podľa zistených ukazovateľov môžeme povedať, že pri dovoze potravinárskych a poľnohospodárskych produktoch, z tretích krajín tendencie dovozu sú zjavne vyrovnané.

Obrat SR vzájomnej obchodnej výmeny s tretími krajinami v bázičkom roku 2006 dosiahol hodnotu 12 840mil.Sk., 344mil. €, prepočítané priemerným kurzom NBS v danom roku.

V roku 2007 sa obrat znížil, čo bolo spôsobené poklesom vývozu a tak obrat mal hodnotu 11 355 mil.Sk., 376 mil. €, prepočítané priemerným kurzom NBS v danom roku.

Rok 2008 mal obrat podobný charakter ako v predchádzajúcom roku a jeho výška bola 11 966 mil. Sk., 395 mil. €, prepočítané priemerným kurzom NBS v danom roku.

Rok 2009 a prejavil negatívne, prejavujú sa tu dôsledky krízy, čo sa prejavilo zníženým spotreby a tak obrat klesol a jeho hodnota bola 324 mil. €. (9 760 mil. Sk.)

Saldo obchodnej bilancie SR pri obchodovaní s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami s tretími krajinami, má dlhodobo záporný charakter.

V roku 2006 dosiahlo zápornú hodnotu vo výške – 5 496 mil. Sk., - 126 mil. €, prepočet cez priemerný kurz NBS v danom roku.

V roku 2007 zaznamenal ešte vyššiu zápornú hodnotu a to - 6 431 mil. Sk., - 182 mil. €, prepočet cez priemerný kurz NBS v danom roku, čo je o 8,5% viac ako v predchádzajúcom roku a vyjadrené v korunách o 935 mil.Sk viac.

Rok 2008 sa záporné saldo veľmi mierne znížilo a malo hodnotu - 6 399 mil. Sk. - 204 mil. €, prepočet cez priemerný kurz NBS v danom roku, čo je zlepšenie o 1% a o 32 mil. Sk menej ako v predchádzajúcom roku.

V roku 2009 záporná hodnota salda predstavuje – 184 mil. €. (-5 543 mil. Sk.)

**Tab. 1 Vývoj zahraničného agrárneho obchodu SR voči tretím krajinám
za roky 2006-2009 v mil.eur.**

indikátor	2006	2007	2008	2009	index 2009/2006
vývoz	109	72	88	70	64,2
dovoz	235	254	292	254	108,1
obrat	344	376	395	324	94,2
saldo	-126	-182	-204	-184	146,0

4.1.2 EU 27 a tretie krajiny

Nakoľko SR je členom EU a plní záväzné úlohy vyplývajúce so Spoločnej poľnohospodárskej politiky a Spoločnej obchodnej politiky, je dôležité posúdenie spoločnej štruktúry agrárneho zahraničného obchodu EU 27 s tretími krajinami.

Tovarová výmena počas sledovaného obdobia vykazuje každoročné zvýšenie hodnoty na strane vývozu aj na strane dovozu.

V bázičkom roku 2006 vývoz EU 27 do tretích krajín s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami mal hodnotu 67 311 mil. €.

Rok 2007 mal vývoz stúpajúcu tendenciu, do tretích krajín sa vyviezlo o 4 608 mil. € viac, čo je o 1,06% viac ako v predchádzajúcom roku a celková hodnota vývozu bola 71 919 mil. €.

V roku 2008 medziročná hodnota vývozu do tretích krajín sa zvýšila o 5 100 mil. €, čo predstavuje nárast o 1,07% a konečná hodnota vývozu bola 77 019 mil. €.

V roku 2009 sa úroveň vývozu prepadla na hodnotu približne ako v roku 2007. Zaznamenal sa medziročný pokles vývozu o 6 163 mil. €, čo predstavuje pokles o 0,91%. V poslednom sledovanom roku sa do tretích krajín z EU 27 vyviezli agrokodity v celkovej hodnote 70 856 mil. €.

Hlavný podiel na vývoze do tretích krajín majú šľenské krajiny EU 27 s rozvinutou infraštruktúrou, a hlavne s rozvinutou leteckou dopravou a námornou prepravou. Ide hlavne o krajiny Holandsko, Nemecko, Francúzsko, Veľká Británia, Taliansko a Španielsko, môžeme tvrdiť, že ide o krajiny, ktoré patria medzi najväčších exportérov a importérov aj vo vnútornom, spoločnom trhu a tak sa stávajú redistribútormi tovarov z a do spoločenstva a do a z tretích krajín.

Dovoz poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov z tretích krajín do EU 27 mal v bázičkom roku 2006 hodnotu 80 930 mil. €.

V roku 2007 sa dovoz medziročne zvýšil o 9 737 mil. €, čo je nárast o 1,12% a suma dovozu mala hodnotu 90 667 mil. €.

Rok 2008 opäť narastá hodnota dovozu a to o 10 408 mil. €, čo je najvyšší medziročný nárast počas sledovaného obdobia a predstavuje nárast o 1,11% a celková hodnota dovozu z tretích krajín bola 101 075 mil. €.

Rok 2009 sa prejavuje obdobne ako vývoz, dochádza k medziročnému poklesu a z tretích krajín sa do EU 27 medziročne doviezli agrokodity a potravinové výrobky

o 11 121 mil. €. menej.

Rozhodujúci podiel na dovoze zahraničného obchodu z tretích krajín do EU 27, permanentne majú výrobky, ktoré abstinujú z hľadiska geografickej polohy Európskej únie. Ide o tzv. nenahraditeľné komodity ako morské ryby a kôrovce, tropické ovocie, a ktorých domácu spotrebu je nevyhnutné nahradiť dovozom práve z tretích krajín, ktoré majú priaznivé podnebie a podmienky ako pre pestovanie ovocia, tak pre chov a lov morských darov.

Obrat zahraničného obchodu EU 27 s tretími krajinami v bázičkom roku 2006 mal hodnotu 148 241 mil. €.

Rok 2007 obrat nadobúda stúpajúcu tendenciu, na čom má podiel vyšší export aj import, čo predstavuje nárast o 14 345 mil. €, a konečná hodnota obratu v sume 162 586 mil. €.

V roku 2008 sa medziročne prejavuje nárast obratu o 15 508 mil. €, a to dôsledkom nárastu hlavne dovozu, celková hodnota obratu je 178 094 mil. €.

V roku 2009 sa obrat zahraničného agrárneho obchodu EU 27 voči tretím krajinám znížil a jeho hodnota bola 160 810 mil. €.

Hodnota salda EU 27 voči tretím krajinám v bázičkom roku 2006 malo hodnotu -13 619 mil. €.

V roku 2007 sa saldo prehĺbuje o 5 129 mil. €, čo je o 7,2 % viac ako v predchádzajúcom roku a hodnota salda má záporný charakter vo výške -18 748 mil. €.

Rok 2008 v dôsledku nárastu dovozu pred vývozom, sa hodnota salda negatívne prehĺbila o sumu 15 508 mil. €, čo je medziročne o 7,79% viac ako v predchádzajúcom roku a saldo malo hodnotu 24 056 mil. €.

V poslednom sledovanom roku 2009 malo saldo opäť zápornú hodnotu, medziročne dôsledkom zníženia expotru aj importu malo nižšiu zápornú hodnotu ako v predchádzajúcom roku a to vo výške - 19 098 mil. €.

Aj napriek tomu, že EU 27 patrí medzi výrazných vývozcov v rámci svetového obchodu, saldo EU 27 voči tretím krajinám má negatívne hodnoty počas celého sledovaného obdobia.

**Tab. 2 Vývoj zahraničného agrárneho obchodu EU 27 voči tretím krajinám
za roky 2006-2009 v mil.eur.**

indikátor	2006	2007	2008	2009	index 2009/2006
vývoz	67 311	71 919	77 019	70 856	105,3
dovoz	80 930	90 667	101 075	89 954	111,2
obrat	148 241	162 586	178 094	160 810	108,5
saldo	-13 619	-18 748	-24 056	-19 098	140,2

4.2 Vyhodnotenie vývojových tendencií v komoditnej štruktúre v obchodovaní s agrárnymi komoditami, z pohľadu SR a tretie krajiny za roky 2006-2009.

Pre spresnenie informácií o vývoji obchodovania SR s tretími krajinami, zahraničný agrárny obchod bol hodnotený aj z komoditného hľadiska. Pre hodnotenie počas sledovaného obdobia sme porovnávali komodity, ktoré sa vyvážali do tretích krajín v najväčšom objeme a s najväčším podielom na celkovom vývoze, preto sme do hodnotenia uvádzali prvých pätnásť komodít. Komoditná skladba agrárneho zahraničného obchodu sa neustále rozvíja. Veľký vplyv na komoditnú skladbu majú jednak pestovateľské podmienky, rozvinutý spracovateľský potravinársky priemysel a neposlednom rade aj zvyklosti a kultúra jednotlivých krajín. V poslednej dobe do popredia vstupujú bio produkty a bio výrobky a funkčné potraviny.

4.2.1 Komoditná skladba vývozu do tretích krajín

Skladba vývozu v sledovanom období bola ovplyvnená rôznymi faktormi, čo malo vplyv jednak na štruktúru vývozu ale aj na vyvezené množstvá jednotlivých komodít.

V bázičkom roku 2006 najvýznamnejšou vývoznou komoditou do tretích krajín bola pšenica CN 1001, ktorej hodnota vývozu bola 19,15 mil. €. a jej podiel na celkovom vývoze bol 17,47%. Druhou komoditou bol jačmeň CN 1003, hodnota vývozu 10,23 mil. €. a podiel na celkovom vývoze činil 9,33%. V poradí treťou komoditou bol slad CN 1107, hodnota vývozu predstavovala 6,88 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 6,28%. Nasledujúce poradie komodít čokoláda CN 1806, hodnota vývozu 6,69 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 6,10%, ďalej prípravky na polievky CN 2104, hodnota vývozu 2,84 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,59%, živá hydina CN 0105, hodnota vývozu 2,71 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,47%, destiláty, likéry a liehové nápoje CN 2208, hodnota vývozu 2,65 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,42%, syry a tvaroh CN 0406, hodnota vývozu 2,36 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,16%, živý hovädzí dobytok CN 0102, hodnota vývozu 2,19 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,00%, prvú desiatku uzatvárajú potravinové prípravky CN 2106, hodnota vývozu 1,95 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,78%, na jedenástom mieste pri vývoze je komodita sladový výťažok CN 1901, ktorého a vyviezlo v hodnote za 1,54 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,40%, ďalšie komodity sa vyvážali v daných objemoch, otruby CN 2302, v hodnote 1,44 €. a podiel na celkovom vývoze 1,31%, ostatná zelenina čerstvá CN 0709, v hodnote 1,38 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,26%, pivo zo sladu CN 2203, v hodnote 1,38 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,26%, na poslednom sledovanom mieste vo vývoze bola komodita ostatné cukry CN 1702, v hodnote 1,35 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,23%,

Celkový vývoz SR do tretích krajín v roku 2006 bol v hodnote 109,62 mil. €.

V roku 2007 sa poradie komodít dosť výrazne zmenilo a to hlavne v komoditách ako pšenica a jačmeň, kde nastal výrazný pokles. Za najvýznamnejšiu komoditu vývozu do tretích krajín v danom roku patrila čokoláda CN 1806, ktorej sa vyviezlo za 12,80 mil. €. a podiel na celkovom vývoze bol 17,67%, čo bol nárast vývozu o 2,64%. Druhou komoditou bol slad CN 1107, hodnota vývozu predstavovala 4,72 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 6,52%. Treťou najvýznamnejšou komoditou komoditou ostáva jačmeň CN 1003, hodnota vývozu predstavovala 4,67 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 6,45%. Ostatné komodity sa vyvážali v nasledujúcom poradí, destiláty, likéry a liehové nápoje CN 2208, hodnota vývozu 3,96 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 5,47%, potravinové prípravky CN 2106, hodnota vývozu 3,97 mil. €.

a podiel na celkovom vývoze 5,23%, živá hydina CN 0105, hodnota vývozu 3,63 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 5,01%, mlieko a smotana, koncentrované CN 0402, hodnota vývozu 3,07 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 4,23%, prípravky na polievky CN 2104, hodnota vývozu 2,81 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 3,88%, živý hovädzí dobytok CN 0102, hodnota vývozu 2,62 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 3,62 %, prvú desiatku uzatvárajú syry a tvaroh CN 0406, hodnota vývozu 1,6 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,16 %, na jedenástom mieste pri vývoze do tretích krajín je komodita, otruby CN 2302, v hodnote 1,69 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,34%, následne sa vyvážali tieto komodity, ostatná zelenina čerstvá CN 0709, v hodnote 1,67 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,31%, výrobky z napučaného a praženého obilia CN 1904, v hodnote 1,56 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,15%, ostatné cukry CN 1702, v hodnote 1,19 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,64%, pivo zo sladu CN 2203, v hodnote 1,16 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,60%, na poslednom sledovanom pätnástom mieste vo vývoze bola komodita, cukrovinky bez kakaá, biela čokoláda CN 1704, celková hodnota vývozu 0,92 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,27%.

Rok 2007 nebol priaznivý z pohľadu vývozu, nakoľko nastal výrazný pokles celkového vývozu do tretích krajín, celková hodnota bola 72,43 mil. €. Veľké zmeny nastali aj v poradí vývozu jednotlivých komodít. Najväčší pokles bol pri komodite pšenica, naopak nárast vývozu bol pri komodite čokoláda a destiláty, likéry a liehové nápoje, výrazný nárast vývozu nastal aj u mlieka a smotany, koncentrované, stabilné miesto si udržal jačmeň a slad.

V roku 2008 nastáva mierne oživenie vývozu a zaznamenávame aj zastabilizovanie poradia jednotlivých komodít. Za najvýznamnejšiu komoditu považujeme opäť čokoládu CN 1806, ktorej sa vyviezlo za 13,41 mil. €. a podiel na celkovom vývoze bol 15,17 %, čo bol nárast o 1,04%, druhou komoditou bol taktiež slad CN 1107, hodnota vývozu predstavovala 9,96 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 11,26 % . Treťou najvýznamnejšou komoditou boli potravinové prípravky CN 2106, hodnota vývozu 6,00 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 6,78%. Vývoj vývozu nasledujúcich komodít v roku 2008 bol naslewný, živý hovädzí dobytok CN 0102, hodnota vývozu 4,40 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 4,97 %, mlieko a smotana, koncentrované CN 0402, hodnota vývozu 4,32 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 4,88%, živá hydina CN 0105, hodnota vývozu 3,93 mil. €. a podiel na celkovom vývoze

4,44%, syry a tvaroh CN 0406, hodnota vývozu 3,76 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 4,25 %, prípravky na polievky CN 2104, hodnota vývozu 3,61 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 4,08%, jačmeň CN 1003, hodnota vývozu predstavovala 3,22 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 3,75%, a desiatou najvýznamnejšou komoditou bolo hydínové mäso CN 0207, hodnota vývozu predstavovala 2,18 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,47%, na jedenástom sledovanom a hodnotenom mieste bola komodita destiláty, likéry a liehové nápoje CN 2208, hodnota vývozu 2,05 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,35%, ostatná zelenina čerstvá CN 0709, v hodnote 1,79 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,02%, ostatné cukry CN 1702, v hodnote 1,64 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,86 %, výrobky z napučaného a praženého obilia CN 1904, v hodnote 1,64 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,85 %, posledné sledované miesto vývozu uzatvára komodita pivo zo sladu CN 2203, v hodnote 1,12 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,26 %.

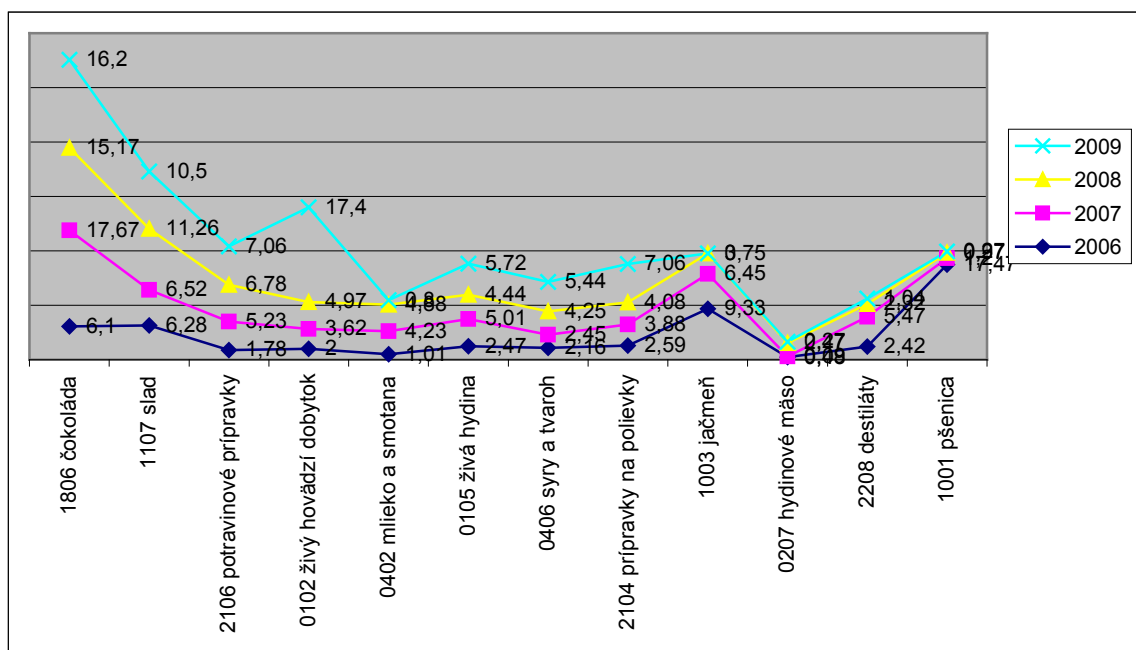
Ako sme už uviedli rok 2008 bol uspokojivý, nakoľko nastalo mierne oživenie vývozu a jeho hodnota bola 88,42 mil. €. Komodity ako čokoláda a slad si udržali prvé stabilné miesta vývozu ale nastal prepád pri komodite jačmeň a vyviezlo sa viac živého hovädzieho dobytká a potravinových výrobkov.

V roku 2009 sa naplno odráža celosvetová kríza, ktorá mala nepriaznivý vplyv aj na vývoz slovenského agropotravinárskeho obchodu. Trend vývozu mal klesajúcu tendenciu. Aj napriek celkovým nepriaznivým výsledkom bola najvýznamnejšou komoditou komodita, živý hovädzí dobytok CN 0102, hodnota vývozu 12,17 mil. €. a podiel na celkovom vývoze až 17,4 %, druhou komoditou čokoládu CN 1806, ktorej sa vyviezlo za 11,36 mil. €. a podiel na celkovom vývoze bol 16,2%, čokoláda si neudržala stabilné prvenstvo ako v predchádzajúcich sledovaných rokoch, treťou komoditou stabilne ostáva slad CN 1107, hodnota vývozu predstavovala 7,4 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 10,5 %, ďalej sa komodity vyvážali v nasledovnom poradí, potravinové prípravky CN 2106, hodnota vývozu 4,93 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 7,06%, prípravky na polievky CN 2104, hodnota vývozu 4,05 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 5,8%, živá hydina CN 0105, hodnota vývozu 3,99 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 5,72%, syry a tvaroh CN 0406, hodnota vývozu 3,80 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 5,44 %, ostatná zelenina čerstvá CN 0709, v hodnote 1,46 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,09%, ostatné cukry CN 1702, v hodnote 1,41 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 2,02%, prvú desiatku uzatvára komodita

výrobky z napučaného a praženého obilia CN 1904, v hodnote 1,37 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,96 %, jedenástou vývoznou komoditou bola cukrovinky bez kakaá, biela čokoláda CN 1704, celková hodnota vývozu 1,27 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,82%, pivo zo sladu CN 2203 celková hodnota vývozu 1,19 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,71%, ostatné ovocie CN 0802, celková hodnota vývozu 0,99 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,41%, pekárenský tovar CN 1905, hodnota vývozu 0,95 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,36%, posledné pätnáste sledované miesto vývozu uzatvárajú destiláty, likéry a liehové nápoje CN 2208, hodnota vývozu 0,73 mil. €. a podiel na celkovom vývoze 1,04%.

Rok 2009 zaznamenal pokles vývozu o minus 18,5 mil. €. , jeho celková hodnota bola 69,82 mil. €. Dôsledky prehĺbujúcej sa krízy sa preniesli aj do oblasti agro podnikania. Počas posledného sledovaného roku sa pri vývoze do tretích krajín zaznamenali zmeny v komoditách, živého hovädzieho dobytku sme vyviezli viac ako v predchádzajúcich rokoch, čokoláda a slad si stabilne udržujú dlhodobý trend vývozu a patria medzi naše najdôležitejšie vývozné komodity, v roku 2009 sa zaznamenal nárast vývozu pri komoditách pekárenský tovar, a ostatné ovocie.

Graf č. 1. Vývoj percentuálneho podielu na celkovom agropotravinárskom vývoze SR do tretích krajín s najobchodovanejšími komoditami v období rokov 2006-2009

Zdroj : Štatistický úrad SR, vlastné výpočty

4.2.2 Komoditná skladba dovozu z tretích krajín

Tak ako pri vývoze poľnohospodárskych a potravinárskych produktoch, aj v dovoze z tretích krajín sme zaregistrovali určité zmeny počas sledovaného obdobia v rokoch 2006-2009. Vzhľadom na geografickú polohu SR, stály podiel na dovoze zahraničného obchodu z tretích krajín permanentne majú výrobky, ktoré nie je možné dopestovať v našich klimatických podmienkach. Pre dôkladný prehľad skladby dovozu sme tak isto ako aj pri vývoze zvolili porovnávanie komodít, ktoré sa dovážali z tretích krajín v najväčšom objeme a s najväčším podielom na celkovom dovoze, preto sme do hodnotenia uvádzali prvých pätnásť najdovážanejších komodít.

V prvom sledovanom roku 2006 sme z tretích krajín doviezli najviac banánov CN 0803, a to v hodnote 24,15 mil. €. a podiel na celkovom dovoze bol 10,27 %. Na druhom mieste ostatné orechy CN 0802, za 20,50 mil. €. a podiel na celkovom dovoze bol 10,27 %, tretie miesto dovozu patrilo komodite kakaové bôby CN 1801, v celkovej hodnote 15,73 mil. €. a podiel na celkovom dovoze 6,69 %, následné vzostupné poradie dovážaných komodít bolo nasledovné, konzervované ovocie a orechy CN 2008, celkovo za 14,19 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 6,03%, rybacie filé CN 0304, za 10,94 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 4,65%, potravinové prípravky CN 2106, v hodnote za 8,75 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,72%, káva CN 0304, v hodnote za 8,5 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,62%, hydinové mäso CN 0207, v hodnote za 8,48 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,61%, citrusové plody CN 0805, v hodnote za 7,42 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,16%, prvú desiatku najvýznamnejších dovozných komodít uzatvára komodita datle, figy, ananásy, avokáda, mangá CN 0804, ktorých sa doviezlo za 5,88 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,50%, v poradí jedenástou komoditou bolo sušené ovocie CN 0813, v hodnote za 5,71 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,43%, ďalej sa dovážala čokoláda CN 1806, za 5,18 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,20%, paradajky, čerstvé chladené CN 0702, za 5,12 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,18%, hrozno, čerstvé alebo sušené CN 0806, za 4,97 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,12%, a na poslednom sledovanom pätnástom mieste sa doviezli ovocné a zeleninové šťavy CN 2009, v hodnote 4,69 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,12%.

V prvom sledovanom roku dovoz z tretích krajín predstavoval celkovú hodnotu 235,10 mil. €.

V druhom sledovanom roku 2007, sa na prvých miestach nezaznamenali výrazné zmeny a celkový dovoz zaznamenal mierne zvýšenie celkovej hodnoty. Na prvom mieste si komodita banány CN 0803, udržala stabilné prvenstvo a to v hodnote 33,32 mil. €. a podiel na celkovom dovoze bol 13,09 %. Poradie na druhom mieste sa zmenilo, druhou najdovážanejšou komoditou boli ostatné orechy CN 0802, za 17,07mil. €. a podiel na celkovom dovoze 6,70%, tretie miesto konzervované ovocie a orechy CN 2008, celkovo za 15,07 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 5,92%, komodita kakaové bôby CN 1801, sa umiestnila na vyššom stupni ako v predchádzajúcom roku dovoz bol v celkovej hodnote 14,65 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 5,75 %, následné vzostupné poradie dovážaných komodít, hydínové mäso CN0207, v hodnote za 12,91 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 5,07%, rybacie filé CN 0304, za 9,37 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,68%, citrusové plody CN 0805, v hodnote za 9,34 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,37%, káva CN 0304, v hodnote za 7,68 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,02%, paradajky, čerstvé chladené CN 0702 , za 6,80 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,67%, prvú desiatku najvýznamnejších dovozných komodít uzatvára komodita, potravinové prípravky CN 2106 ktorých sa doviezlo za 6,55 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,57%, v poradí jedenástou komoditou bolo hrozno, čerstvé alebo sušené CN 0806, za 5,99 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,35%, následne ovocné a zeleninové šťavy CN 2009, v hodnote 5,50 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,16%, pokrutiny po extrahovaní sójového oleja CN 2304, v hodnote 5,26 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,07%, datle, figy, ananásy, avokáda, mangá CN 0804, ktorých sa doviezlo za 5,06 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 1,99 %, poslednou sledovanou komoditou na pätnástom mieste sa doviezli sladené nealkoholické nápoje CN 2202, v hodnote 5,02 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 1,97%.

Rok 2007 nebol priaznivý s pohľadom vývozu ale na druhej strane, strane dovozu nastalo zvýšenie, čo malo nepriaznivý vplyv aj na prehlbujúce sa saldo celkového zahraničného agrárneho obchodu. Môžeme hodnotiť, že v skladbe dovozu sa nezaznamenávajú počas jednotlivých rokov výrazné zmeny, najväčší posun je pri komodite sladené nealkoholické nápoje, citrusové plody a pokrutiny po extrahovaní sójového oleja.

Celkový dovoz za rok 2007 z tretích krajín bol v hodnote 254,60 mil. €.

V roku 2008 sa opäť navýšil dovoz jednotlivých komodít , za najväčšiu

komoditu v rámci objemu sú stále banány, čo je z hľadiska geografickej polohy SR, úplne jednoznačné. Tak ako je už uvedené aj v treťom sledovanom roku na prvom mieste v skladbe dovozu sú banány CN 0803, a to v hodnote 44,37 mil. €. a podiel na celkovom dovoze bol 15,15 %. Poradie na druhom mieste sa oproti minulému roku zmenilo, druhou najvýznamnejšou komoditou sú konzervované ovocie a orechy CN 2008, celkovo za 17,59 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 6,00%, komodita ostatné orechy CN 0802, za 13,49 mil. €. a s podielom na celkovom dovoze 4,61%, je na tretom mieste, dovážané komodity sa ďalej vyvíjali v naslednom poradí, hydínové mäso CN0207, v hodnote za 13,36 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 4,56%, pokrutiny po extrahovaní sójového oleja CN 2304, v hodnote 12,85 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 4,39%, citrusové plody CN 0805, v hodnote za 12,65 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 4,32%, káva CN 0304, v hodnote za 9,83 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,35%, rybacie filé CN 0304, za 9,73 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,32%, kakaové bôby CN 1801, v celkovej hodnote 9,33 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,19 %, na desiatom mieste je komodita paradajky, čerstvé chladené CN 0702 , za 8,04 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,75%, dovoz komodít sa vyvíjal nasledovne, hrozno, čerstvé alebo sušené CN 0806, za 7,53 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,57%, ďalej sladené nealkoholické nápoje CN 2202, v hodnote 7,21 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,46%, potravinové prípravky CN 2106, ktorých sa doviezlo za 6,06 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,07%, sušené ovocie CN 0813, v hodnote za 5,99 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,04%, pätnáste, teda posledné sledované miesto v roku 2008 zaujala komodita výťažky a esencie z kávy a čaju CN 2101, v celkovej hodnote 5,81 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 1,98%.

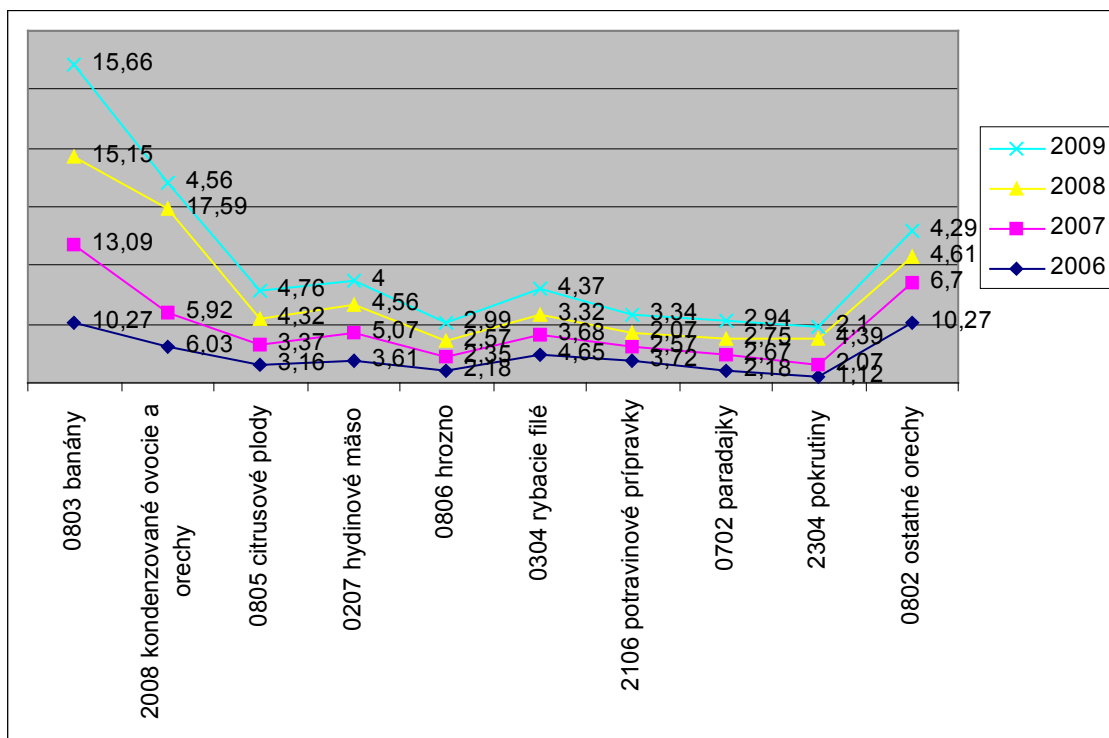
Rok 2008 nepriniesol výrazné zmeny v podobe nových komodít, ktoré sa počas sledovaného obdobia paralelne striedajú v skladbe dovozu. Výrazne sa viac doviezlo pokrutín po extrahovaní sójového oleja, ktoré sa používajú hlavne ako zložky kŕmnych zmesí a prvýkrát sa v rámci sledovaných miest na pätnáste miesto dostala komodita výťažky a esencie z kávy a čaju. Naopak pokles dovozu sa zaznamenal u sušeného ovocia, kakaové bôby a potravinové prípravky. Celková hodnota dovozu sa zvýšila a dosiahla hodnotu 292,93 mil. €.

Rok 2009, tak ako sme uvádzali už pri vývoze, že sa v danom roku skutočne začali prejavovať dôsledky hospodárskej krízy, tak aj na strane dovozu naslал značný

pokles celkovej hodnoty dovozu. Pokles nastal takmer pri všetkých dovážaných komoditách aj pri komodite banány CN 0803, ktorá má prvenstvo v dovoze a to v hodnote 39,78 mil. €. a podiel na celkovom dovoze bol 15,66 %. Poradie na druhom mieste citrusové plody CN 0805, v hodnote za 12,10 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 4,76%, tretie miesto komodita konzervované ovocie a orechy CN 2008, celkovo za 11,57 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 4,56%, štvrtou komoditou rybacie filé CN 0304, za 11,11 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 4,37%, dovážané komodity sa ďalej vyvíjali v naslednom poradí, ostatné orechy CN 0802, za 10,90 mil. €. a s podielom na celkovom dovoze 4,29%, hydínové mäso CN0207, v hodnote za 10,16 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 4,00%, komodita výtázky a esencie z kávy a čaju CN 2101, v celkovej hodnote 8,68 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,42%, potravinové prípravky CN 2106, ktorých sa doviezlo za 8,49 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,34%, ovocné a zeleninové šťavy CN 2009, v hodnote 7,96 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 3,13%, hrozno, čerstvé alebo sušené CN 0806, za 7,60 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,99%, ďalej paradajky, čerstvé chladené CN 0702, za 7,47 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,94%, sladené nealkoholické nápoje CN 2202, v hodnote 7,23 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,85%, pokrutiny po extrahovaní sójového oleja CN 2304, v hodnote 5,34 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,10%, prípravky konzervovaných rýb, kaviár CN 1604, v hodnote 5,29 mil. €. s podielom na celkovom dovoze 2,08% a poslednou sledovanou komoditou v sledovanom období bola komodita čokoláda CN 1806, ktorej sa doviezlo za 4,4 mil. €. a podiel na celkovom dovoze bol 1,73%

Rok 2009 nepriniesol výrazné zmeny hlavne pri stálych dovážaných komoditách ako banány, orechy, citrusy, filé, ale zaznamenali sme zvýšenie dovozu kaviáru a čokolády, pokles dovozu nealkoholických nápojov. Celkový dovoz z tretích krajín sa znížil a mal konečnú hodnotu 253,91 mil. €.

Graf č. 2. Vývoj percentuálneho podielu na celkovom agropotravinárskom dovoze do SR z tretích krajín s najobchodovanejšími komoditami v období rokov 2006-2009

Zdroj : Štatistický úrad SR, vlastné výpočty

4.2.3 Vyhodnotenie konkurencieschopnosti komoditnej skladby vývozu cez index RCA

Medzinárodná konkurencieschopnosť krajiny sa definuje ako schopnosť štátu zúčastniť sa v súťaži produkovaním a výmenou produktov a tým sa podieľať na zvyšovaní životnej úrovne v danej krajine.

Pre zistenie stanovenia miery zahranično obchodnej špecifikácie, na zistenie komparatívnych výhod sme použili hodnotenie cez index RCA.

Hodnotenie vývoja indexu RCA vo vzájomnej obchodnej výmene SR s tretími krajinami, má pozitívnejšie ukazovatele ako pre výmenu na spoločnom trhu Európskej únie. Analýze sme podrobili najobchodovanejšie komodity vo vzájomnej obchodnej výmene.

Tab. 3 Posúdenie komparatívnych výhod RCA, konkurencieschopnosť slovenského agrárneho zahraničného obchodu s tretími krajinami v sledovanom období 2006-2009

CN	Názov komodity	Index RCA			
		2006	2007	2008	2009
1517	margarínové zmesy	3,09	3,18	1,18	-0,13
1601	párky, salámy	3,01	5,08	-0,32	5,26
1702	ostatné cukry	1,12	2,48	2,64	2,92
1704	cukrovinky bez kakaa, biela čokoláda	-0,48	0,23	0,04	0,77
1806	čokoláda	1,02	2,31	2,07	2,24
1904	výrobky z praženého napučaného obilia	4,01	3,89	3,92	4,60
2104	prípravky na polievky	1,57	2,86	3,26	3,60
2106	potravinové prípravky	-0,74	0,71	1,19	3,66
2203	pivo zo sladu	2,42	2,55	3,18	-1,43
2204	víno s červeného hrozna	-0,31	-0,14	-0,14	-0,78
2208	destiláty	0,38	1,31	0,31	0,18
2209	stolový ocot	2,85	-2,74	-1,39	-0,40
0207	hydinové mäso	-2,01	-4,06	-0,61	-0,18
0301	živé ryby	-2,65	-1,83	-2,31	-0,77
0402	mlieko a smotana	3,72	4,26	5,82	2,7
0406	syry a tvaroh	4,2	3,48	4,08	2,9
0702	paradajky, čerstvé chladené	-5,48	-4,16	-3,32	-0,58
0704	kapusta, karfiol, kel	-0,35	-0,52	0,55	1,78
0709	ostatná zelenina čerstvá	0,2	0,6	0,2	-0,56
1005	kukurica	0,2	0,6	0,2	1,14
0806	hrozno, čerstvé alebo sušené	1,76	1,18	1,84	-1,25
0901	káva, pražená	-1,73	-0,89	-1,29	-0,07
0902	čaj	0,52	0,91	0,47	-2,41

Zdroj : Štatistický úrad SR, vlastné výpočty

Z analýzy vyplývalo, že medzi konkurenčné výrobky s dobrou komparatívnou výhodou, to znamená, že hodnota indexu je >0 , dlhodobo patria párky, salámy, ostatné cukry, čokoláda, výrobky s praženého, napučaného obilia, pivo, destiláta, mlieko, smotana, prípravky na polievky, čaj, ostatná zelenina.

Na základe výsledkov agropotravinárskeho zahraničného obchodu medzi menej konkurencieschopné tovary, to je, že hodnota indexu RCA je <0 , je možné zaradiť hydínové mäso, víno s červeného hrozna, paradajky, kávu praženú, živé ryby, čaj.

Komparatívna výhoda sa zhoršila u margarínových zmesiach, stolového octa, obilnín, slnečnicové semená.

Naopak, komparatívna výhoda sa zvýšila pri komoditách ako, kapusta, karfiol, kel, cukrovinky bez kakaa, biela čokoláda, kukurica.

4.3 Vývojové tendencie v teritoriálnej štruktúre v obchodovaní s agrárnymi komoditami voči tretím krajinám za roky 2006 – 2009

Na spresnenie vývojových tendencií v obchodovaní s agrárnymi komoditami, sme podrobili analýze aj teritoriálnu štruktúru zahraničného agrárneho obchodu SR, voči tretím krajinám. Medzi najväčších obchodných partnerov z teritoriálneho hľadiska počas sledovaného obdobia patria krajiny, s ktorými má SR uzatvorené preferenčné obchodné dohody.

Patria sem zoskupenia štátov EFTA: Nórsko, Island, Švajčiarsko, Lichtenštajnsko.

CEFTA: Albánsko, Chorvátsko, Macedónsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Srbsko, Kosovo, ACP: skupina krajín Afriky, Karibiku a Pacifiku, SNŠ: Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Gruzínsko, Kazachstan, Kirgicko, Moldavsko, Ruská federácia, Tadžikistan, Turkménsko, Ukrajina, Uzbekistan, EUROMED: Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Maroko, Palestína, Sýria, Tunisko, ASEAN: Indonézia, Malajzia, Filipíny, Singapur, Thajsko, Brunej, Vietnam, Laos, Barma, Kambodža, MERCOUR: Brazília, Argentína, Uruguaj, Paraguaj, Venezuela, GCC: Bahrajt, Kuvajt, Omán, Katar, Saudská Arábia, Spojené Arabské Emiráty. NAFTA: Spojené štáty americké, Kanada, Mexiko.

4.3.1 Teritoriálna štruktúra agrárneho zahraničného obchodu k tretím krajinám

V prvom sledovanom roku 2006 vývoz do krajín SNŠ predstavoval najvyšší objem zo všetkých tretích krajín. Do krajín SNŠ sa vyviezli komodity v hodnote 33,2 mil. €. (1 246 mil.Sk.) prepočet cez priemerný kurz NBS v danom roku. Ďalším partnerom pre vývoz boli krajiny CEFTA, Balkánske krajiny, do ktorých vývoz predstavoval hodnotu 28,3 mil. €. (1 062 mil.Sk.). Do krajín ACP sa vyviezli agrokomodity v hodnote 6,2 mil. €. (234 mil.Sk.). Na poslednom sledovanom mieste boli krajiny EFTA a hodnota vývozu predstavovala čiastku 3,47 mil. €. (130 mil.Sk.). Do krajín EUROMED sa vyviezli agrokomodity v hodnote 27,8 mil. €. (1 035 mil.Sk.), do krajín ASEAN vývoz predstavoval čiastku 0,635 mil. €. (24 mil.Sk.), pre krajiny združené pod NAFTA, vývoz dosiahol sumu 1,68 mil. €. (62 mil.Sk.), do krajín MERCOUR A GCC mal vývoz agrokomodít len zanedbateľný výsledok.

V druhom sledovanom roku 2007 nastáva celkový pokles vývozu do tretích krajín, s výnimkou krajín EFTA, kde nastalo zvýšenie vývozu. Najviac sa vyviezlo do krajín CEFTA, kde vývoz dosiahol sumu 25,2 mil. €. (863 mil.Sk.) prepočet cez priemerný kurz NBS v danom roku, čo predstavuje zníženie o 1,2%. Do krajín SNŠ sa vyviezlo agrokomodít v hodnote 25,0 mil. €. (855 mil.Sk.) aj tu nastáva zníženie hodnoty vývozu o 1,4 %. Vývoz do krajín EFTA zaznamenal zvýšenie o 40% a tak tvoril hodnotu 9,4 mil. €. (323 mil.Sk.). Značný pokles vývozu nastal pre krajiny ACP, kde sa vyviezli agrokomodity len v hodnote 0,20 mil. €. (7 mil.Sk.), čo je totálny prepád vývozu o 33,4%, značný pokles vývozu sa prejavil aj do krajín EUROMED, ktorý dosiahol objem 1,4 mil. mil. €. (50 mil.Sk.), a vývoz sa znížil o 19,8%, tak isto aj do krajín ASEAN sa zaznamenali znížené vývozy, ich konečná hodnota bola 0,346 mil. €. (11 mil.Sk.), vývoz do krajín MERCOUR sa opoti bázičkému roku zvýšil a dosiahol hodnotu 1,9 mil. €. (65 mil.Sk.), tak isto zvýšenie sa prejavilo aj pri krajinách GCC a celkovo sa vyviezlo agrokomodít v hodnote 2,1 mil. €. (75 mil.Sk.), pre krajiny NAFTA vývoz zaznamenal pokles o 1,3% a jeho konečná hodnota bola 1,2 mil. €. (42 mil.Sk.).

Rok 2008 bol priaznivejší, a nastáva mierne oživenie vývozu. Najväčší vývoz sa zaznamenal do krajín SNŠ, kde konečná hodnota vývozu bola v celkovej sume 29,9mil. €, čo je navýšenie o 1,19% ako v predchádzajúcom roku. Do krajín CEFTA sa tiež vyviezlo viac ako v predchádzajúcom roku a tak hodnota vývozu predstavovala sumu

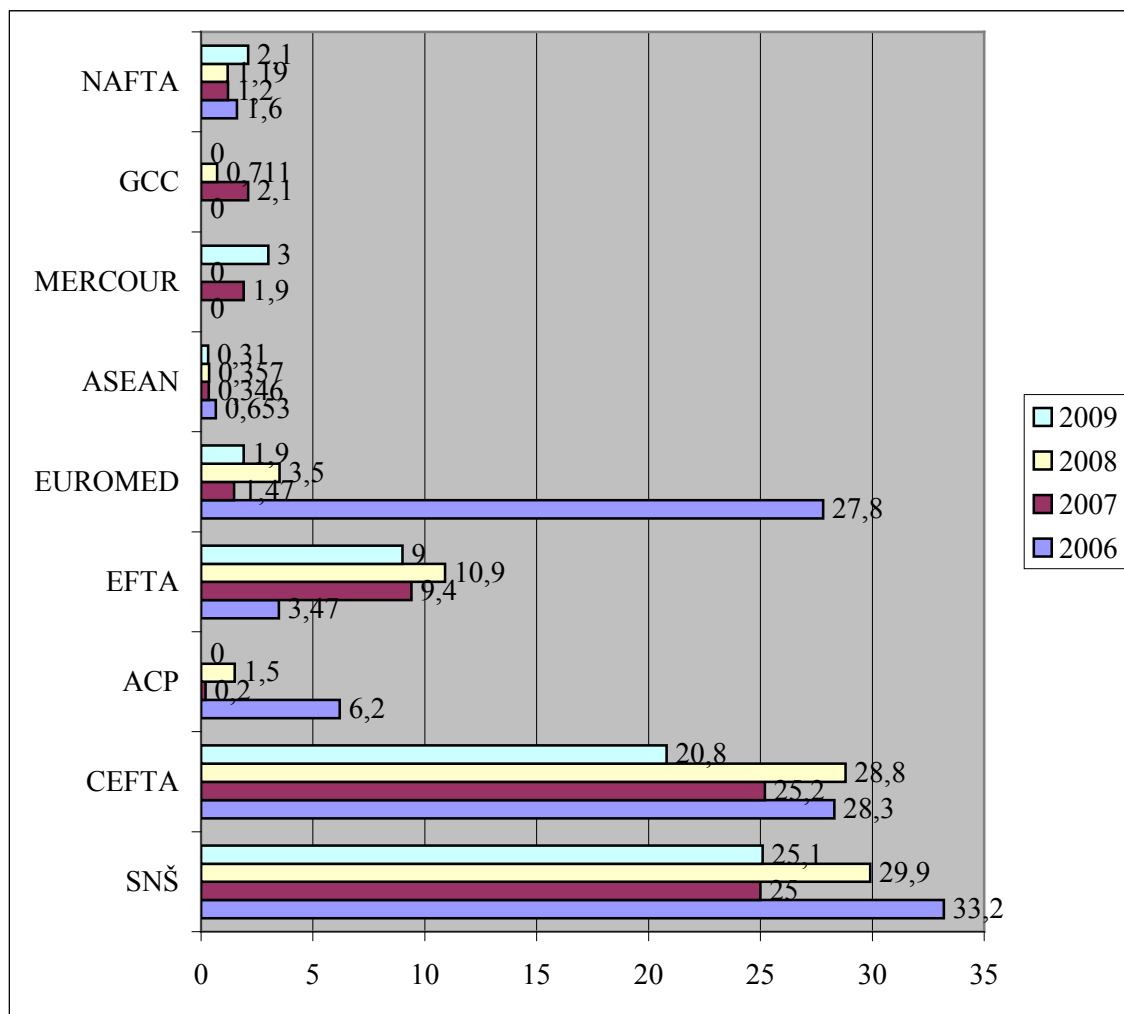
28,8 mil. €, čo predstavuje percentuálny nárast o 1,14%. Pre krajiny EFTA sa tiež zaznamenal nárast vývozu a suma predstavovala 10,9 mil. €, čo je navýšenie o 1,15%. Tak isto aj do krajín ACP sa vývoz zvýšil, avšak stále nedosiahol hodnotu ako v bazickom roku, hodnota vývozu bola 1,5 mil. €, do krajín EUROMED sa vývoz navýšil o 40% a jeho konečná hodnota bola 3,59 mil. €, do krajín ASEAN sa vývoz iba mierne navýšil a to o 1,03% čo je 0,357 mil. €, do krajín MERCOUR sa vývoz totálne prepadol a podľa dostupných štatistických informácií sa do týchto krajín nezaznamenal žiadny vývoz, takisto aj pre krajiny GCC nastal pokles vývozu, ktorý predstavoval len sumy 0,711 mil. €, do krajín NAFTA sa taktiež vyviezlo menej agrokomodít a vývoz mal hodnotu 1,19 mil. €, čo je zníženie o 1,0%.

V poslednom sledovanom roku 2009, sa prejavujú dôsledky hospodárskej krízy a nastáva opakovaný pokles vývozu. Do krajín SNŠ sa vyviezlo komodít v celkovej hodnote 25,1 mil. €, čo je pokles o 4,8 mil. € a v percentuálnom hodnotení pokles o 1,19%. Do krajín CEFTA, Balkánske krajiny, sa vyviezli komodity v hodnote 20,8 mil. €, čo je v reálnej hodnote pokles o 8 mil. €, čo je o 1,38%. Do krajín EFTA vývoz dosiahol hodnotu 9 mil. €, a to je pokles o 1,9 mil. €. Čo v percentách znamená pokles o 1,2%. Totálnym prepacom vývozu bol vývoz do krajín ACP, v roku 2009 sa do týchto krajín podľa colnej štatistiky nevyviezol žiadny tovar, do krajín EUROMED vývoz predstavoval čiastku len 1,9 mil. €, čo je zníženie o 1,8%, tak isto aj do krajín ASEAN sa vývoz percentuálne znížil o 1,12% a jeho suma bola 0,310 mil. €, do krajín MERCOUR sa vyviezlo agrokomodít, len v hodnote 3 mil. €, do krajín severnej ameriky NAFTA sa vývoz mierne navýšil a dosiahol konečnú hodnotu 2,1 mil. €, čo je vyjadrené percentuálne 1,7 %.

SR má od vstupu do EU možnosť využívať v zahraničnom agropotravinárskom obchode celý rad koncesií, poskytovaných tretími krajinami. Väčšina preferenčných dohôd sa sa neustále vyvíja. Vývoz do tretích krajín, nemá priaznivú tendenciu. Z trhov tretích krajín sme vytláčaný konkurenciou, alebo obmedzená domáca produkcia neumožňuje našu expanziu.

Posúdením existujúcich preferenčných dohôd a realizovaných vývozov SR do tretích krajín je možné odhaliť prípadný nevyužitý priestor pre odbyt slovenských poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov.

Graf č. 3. Vývoj teritoriálnej štruktúry v obchodovaní s agrárnymi komoditami voči tretím krajinám za roky 2006 – 2009 v mil. eur.

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné výpočty

4.3.2 Vývoj kilogramových cien Slovenského agrárneho zahraničného obchodu s tretími krajinami, vývoz a dovoz v období 2006-2009

Výsledky paralelného vývoja kilogramových cien sa opierajú o porovnanie kilogramových cien vývozu a dovozu a ich vzájomný vzťah.

V obchodnej výmene SR s tretími krajinami sa dovozné a vývozné ceny jednotlivých tried vyvíjali nasledovne.

V roku 2006 v triede I. Živé zvieratá, živočíšne výrobky mali dovozné ceny priemernú hodnotu 2,17 € /kg a vývozné ceny v tej istej triede hodnotu 2,39 € /kg, čo je v prospech nášho vývozu. V triede II. Rastlinné výrobky, dovozné ceny boli 1,23 € /kg

a vývozné ceny hodnotu len 0,18 € /kg, čo zjavne poukazuje, že ceny sú v náš neprospech. V triede III. Živočíšne a rastlinné tuky a oleje dovozné ceny nadobudli hodnotu 0,55 € /kg a vývozná cena bola 0,81 € /kg, aj v tejto triede ceny vývozu boli vyššie, čo malo priaznivý dopad na náš export. V IV. triede Výrobky potravinárskeho priemyslu priemerná dovozná cena dosiahla hodnotu 1,53 € /kg ale vývozná ceny je hlboko nižšia a má hodnotu iba 0,52 € /kg.

Rok 2007 sa analyzovali nasledovné výsledky vo vývoji priemerných dovozných a vývozných cien. V I. triede Živé zvieratá, živočíšne výrobky sa zaznamenali zvýšenia cien a dovozné ceny mali hodnotu 2,33 € /kg a vývozné ceny hodnotu 2,75 € /kg, čo je opäť v prospech nášho vývozu. V triede II. Rastlinné výrobky, dochádza k poklesu cien dovozných a ceny mali hodnotu 0,93 € /kg a naopak vývozné ceny stúpili a dosiahli hodnotu 0,39 € /kg, ale stále cena je v neprospech nášho vývozu.

V triede III. Živočíšne a rastlinné tuky a oleje dovozné ceny nadobudli hodnotu 0,57 € /kg , čo je minimálne zvýšenie a vývozná cena bola 0,79 € /kg, tu došlo k miernemu zníženiu vývozných cien . V IV. triede Výrobky potravinárskeho priemyslu dochádza k miernemu zníženiu dovozných cien a dosiahla hodnotu 1,25 € /kg, ale na strane vývozu prišlo k významnému zvýšeniu ceny a mala hodnotu 1,00 € /kg, aj napriek zvýšeniu vývozných cien, cena dovozu bola vyššia.

Rok 2008 sa v obchodnej výmene zaznamenali tieto dovozné a vývozné ceny.

V I. triede Živé zvieratá, živočíšne výrobky dochádza k miernemu zníženiu dovozných cien a dovozné ceny mali hodnotu 2,39 € /kg a ten istý trend zníženie vývozných cien opoti predchádzajúcemu roku na 2,11 € /kg. V triede II. Rastlinné výrobky, dochádza k nárastu cien dovozných a ceny mali hodnotu 0,96 € /kg a naopak vývozné ceny stúpili a dosiahli hodnotu 0,57 € /kg, ale cena stále ostáva v neprospech nášho vývozu. V triede III. Živočíšne a rastlinné tuky a oleje dovozné ceny nadobudli hodnotu 0,59 € /kg , čo je minimálne zvýšenie a na strane vývozu cena bola 0,96 € /kg, čo je zníženie vývozných cien . V IV. triede Výrobky potravinárskeho priemyslu sa dovozné ceny zvýšili a mali hodnotu 1,32 € /kg, na strane vývozu prišlo zas k významnému zvýšeniu ceny a mala hodnotu 1,42 € /kg, čo viedlo v prospech nášho exportu, nakoľko cena vývozu bola vyššia ako cena dovozu.

V poslednom sledovanom roku 2009 ceny dovozu stagnovali a ceny vývozu, iba v jednej triede prišlo k miernemu zníženiu a v troch triedach prišlo k zníženiu cien. V I. triede Živé zvieratá, živočíšne výrobky dochádza k zníženiu dovozných cien a

dovozné ceny mali hodnotu 2,15 € /kg ale vývozné ceny opoti predchádzajúcemu roku stúpili na 2,97 € /kg. V triede II. Rastlinné výrobky, dovozné ceny mali hodnotu 0,97 € /kg ale vývozné ceny klesli a dosiahli hodnotu 0,51 € /kg. V triede III. Živočíšne a rastlinné tuky a oleje dovozné ceny mali hodnotu 0,58 € /kg a na vývoznú cenu sa zaznamenal pokles ceny na 0,71 € /kg. V IV. triede Výrobky potravinárskeho priemyslu sa dovozné ceny znížili a mali hodnotu 1,25 € /kg, na strane vývozu sa tiež cena znížila na 1,27 € /kg.

Tab. 5 Priemerné dovozné a vývozné kilogramové ceny podľa tried CN, Slovenský agrárny zahraničný obchod s tretími krajinami období 2006-2009

Trieda	Názov triedy	Obdobie							
		2006		2007		2008		2009	
		dovoz €/kg	vývoz €/kg	dovoz €/kg	vývoz €/kg	dovoz €/kg	vývoz €/kg	dovoz €/kg	vývoz €/kg
I.	Živé zvieratá, živočíšne výrobky	2,17	2,39	2,33	2,75	2,29	2,11	2,15	2,97
II.	Rastlinné výrobky	1,23	0,18	0,93	0,39	0,96	0,57	0,97	0,51
III.	Živočíšne a rastlinné tuky a oleje	0,55	0,81	0,57	0,79	0,59	0,96	0,58	0,71
IV.	Výrobky potravinárskeho priemyslu	1,53	0,52	1,25	1,00	1,32	1,42	1,25	1,27

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Analýza priemerných kilogramových cien slovenského zahraničného agrárneho obchodu potvrdila, že lacnejšia pracovná sila je nástroj, vďaka ktorému dokážeme konkurovať nižšími cenami aj na tvrdom jednotnom trhu EU 27 a zaručuje nám to odbyť na trhoch tretích krajín.

4.4 Vývoj agrárneho zahraničného obchodu SR k celkovému zahraničnému obchodu SR

Vstupom SR do EÚ sa vytvorili ďalšie možnosti na vývoz slovenských výrobkov a služieb na stabilizovaný trh. Taktiež sa prehľadili možnosti vyvážať tovary na trhy tretích krajín, hlavne prostredníctvom preferenčných dohôd. K tomu, aby zahranično-obchodná činnosť bola dlhodobou prospešná treba sa na ňu dôkladne pripraviť. SR ako malá otvorená ekonomika, je závislá na zahraničnom obchode, ktorý sa značnou mierou podieľa na vývoji hrubého domáceho produktu.

Počas prvých troch rokov sledovaného obdobia vývoj celkového zahraničného obchodu SR vrátane agrárneho obchodu nadobúdal stúpajúcu pozitívnu tendenciu. V poslednom sledovanom roku sa dôsledky hospodárskej krízy prejavili vo všetkých oblastiach hospodárstva a prerušil sa trend rastu výkonnosti ekonomiky, čo súviselo hlavne s poklesom domáceho, ale hlavne zahraničného dopytu a to spôsobilo pokles vývozu agrárneho zahraničného obchodu SR.

Štruktúra výrobného zamerania SR, nie je pro-orientovaná na poľnohospodársku výrobu, tak isto rozloha SR a jej do veľkej miery rôznorodá geografia, kde prevládajú podhorské a horské oblasti, odrážajú bilanciu podielu vývozu a dovozu agrárnych a potravinárskych výrobkov.

Podiel vývozu SR s agrárnymi a potravinárskymi výrobkami počas štvor-ročného sledovaného obdobia k celkovému vývozu SR bol ustálený a pohyboval sa v rozpätí približne okolo 4%. Avšak podiel vývozu SR s agrárnymi a potravinárskymi výrobkami do tretích krajín k celkovému zahraničnému obchodu SR je na veľmi nízkej úrovni a jeho podiel ani v jednom sledovanom roku nepresiahol hodnotu jedného percenta.

Do určitej miery, negatívny vplyv na tento vývoj má aj pomalá adaptácia poľnohospodárstva na nové podmienky a osvojenie si pravidiel SPP, nezvládnutie veľkej konkurencie zo strany silných členských štátov EU. a nedostatočné čerpanie finančných prostriedkov z európskych fondov.

Podiel dovozu SR s agrárnymi a potravinárskymi výrobkami, na celkovom dovoze bol počas prvých troch rokov ustálený v intervale od 5,3 % do 5,8%, ale v poslednom roku sa zvýšil na 6,8%. Dovozy agro komodít z tretích krajín na celkovom agrokomoditnom dovoze, má vyššie percentuálne zastúpenie. V prvom sledovanom

roku podiel hodnoty bol 12,6% a táto hodnota sa pomali znižovala v ďalších dvoch rokoch bol dovoz ustálený a v poslednom roku prišlo zníženie dovozu, čo sa prejavilo aj na podiely, ktorý bol 9,5%. Čo sa týka dovozu, stále najväčšie zastúpenie majú nenahraditeľné agrokodity, ktoré nie je možné v klimatických podmienkach SR vyprodukovať, ale sú neoddeliteľnou súčasťou našich stravovacích návykov.

Presný vývoj celkového a agropotravinárskeho zahraničného obchodu je zoradený a uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Tab. 6 Paralelný vývoj celkového a agropotravinárskeho zahraničného obchodu SR k zahraničnému obchodu SR do tretích krajín za roky 2006-2009

indikátor	2006	2007	2008	2009
	mil.€	mil.€	mil.€	mil.€
vývoz celkom	33 099	42 228	47 699	39 721
dovoz celkom	35 120	42 874	48 386	38 775
bilancia celkom	-2 020	-647	-687	946
celkový agrárny vývoz	1403	1 783	1 882	1 712
celkový agrárny dovoz	1 857	2 403	2 789	2 647
bilancia agrárneho obchodu	-454	-619	-908	-935
podiel agrárneho vývozu na celkovom vývoze	4,2%	4,2%	3,9%	4,3%
podiel agrárneho dovozu na celkovom dovoze	5,3%	5,6%	5,8%	6,8%
agrárny vývoz SR do tretích krajín	109	72	88	70
agrárny dovoz SR z tretích krajín	235	254	292	254
podiel agrárneho vývozu SR do tretích krajín na celkovom vývoze	0,32%	0,17%	0,18%	0,17%
podiel agrárneho dovozu SR z tretích krajín na celkovom dovoze	0,66%	0,59%	0,60%	0,65%
podiel agrárneho vývozu SR do tretích krajín na celkovom agrárnom vývoze	7,8%	4,0%	4,7%	4,1%
podiel agrárneho dovozu SR z tretích krajín na celkovom agrárnom dovoze	12,6%	10,5%	10,4%	9,5%

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné výpočty

Záver

Začiatkom nového tisícročia došlo k významným zmenám, ktoré zásadným spôsobom zmenili vývoj slovenského agropotravinárskeho zahraničného obchodu. Od 1.5. 2004 Slovenská republika už nie je izolovanou krajinou v srdci Európy, ale je plnohodnotnou časťou veľkého hospodárskeho celku, Európskej únie.

Bázický rok 2006, bol už tretím rokom uplatňovania Spoločnej poľnohospodárskej politiky EU a naplno sa prejavila harmonizácia spoločného trhu. Administratívna nenáročnosť, zjednodušený a aj odbúraním dovozných a vývozných ciel lacnejší obchodný režim sa podpísali na rozvoji agropotravinárskeho obchodu SR. Tovarová výmena SR s členskými štátmi je vnútorným trhom a uvedené okolnosti sa pozitívne prejavili pri obchodovaní s agropotravinárskymi výrobkami realizovaných na území EU., obchod s ostatnými krajinami mimo EU., sa začal nazývať ako obchod s tretími krajinami.

Hlavným cieľom diplomovej práce bola obširna analýza vyhodnotenia vývojových tendencií v obchodovaní SR voči tretím krajinám a dospeli sme k záveru. Vývoj bilancie obchodnej výmeny SR s tretími krajinami je značne rozkolísaný hlavne v oblasti vývozu. Počas sledovaného obdobia prvý rok 2006, vývoz zaznamenal najvyššiu hodnotu, do tretích krajín sa zo SR vyviezli agro komodity a agropotravinársky tovar v hodnote 109 mil. €. Avšak v druhom sledovanom roku 2007, táto hodnota výrazne medziročne poklesla až o 37mil. €. a celková hodnota vývozu bola na úrovni 72 mil. €. V roku 2008 nastáva mierne oživenie, keď sa vývoz do tretích krajín zvýšil o 16 mil. € viac a mal hodnotu 88 mil. €. Najnepriaznivejší stav vývozu počas sledovaného obdobia je práve v poslednom roku 2009, kedy hodnota vyvezeného tovaru bola len 70 mil. €, čo znamená medziročný pokles o 18 mil. €. menej.

Hodnota dovozu do SR z tretích krajín sa počas štvorročného obdobia voľne zvyšovala, najmä počas prvých troch rokov analyzovania a až v poslednom štvrtom roku nastáva pokles dovozu. V roku 2006 sa z tretích krajín doviezli agro komodity a potravinárske výrobky za 235 mil. €. V roku 2007 sme však z tretích krajín doviezli medziročne o 19 mil. €. viac a suma dovozu bola 254 mil. €. Najvyššia hodnota dovozu sa zaznamenala v roku 2008, kedy sa medziročne dovoz výrazne zvýšil o 38 mil. €. a celková hodnota bola 292 mil. €. V poslednom sledovanom roku 2009 nastal pokles

dovozu o 38 mil. €. a hodnota dovozu bola rovnaká ako v druhom sledovanom roku a dovoz skončil na sume 254 mil. €.

Analyzovaný vývoj exportu a importu SR sa nepriaznivo premietol do obchodnej bilancie s tretími krajinami. Celkové agropotravinárske záporné saldo v bázičkom roku 2006 dosiahlo zápornú hodnotu -126 mil. €. a to bola najnižšia záporná hodnota počas sledovaného obdobia. V roku 2007 dôsledkom zníženia vývozu a nárastom dovozu sa medziročne záporné saldo prehĺbilo o 56 mil. €. a tak saldo z tretími krajinami malo zápornú hodnotu -182 mil. €. Rok 2008 je analyzovaný ako najhorší, nakoľko saldo malo zápornú hodnotu - 204 mil. €, čo predstavuje medziročné prehĺbenie o 22 mil. €. V poslednom sledovanom roku 2009 nastal pokles ako na strane exportu aj na strane importu a saldo zaznamenalo hodnotu – 184 mil. €.

Faktom zostáva, že hodnoty záporného salda sú dôsledkom toho, že náš agrárny dovoz z tretích krajín je orientovaný hlavne na nenahraditeľné tropické a subtropické komodity.

Druhým cieľom predkladanej práce bolo obšírne zhodnotiť komoditnú štruktúru agrárneho obchodu SR , voči tretím krajinám. Posúdením existujúcich preferenčných dohôd a realizovaných vývozov SR do tretích krajín výrobková skladba mala ustálený charakter a do tretích krajín sme tradične vyvážali čokoládu, slad, potravinové výrobky, hovädzí dobytok, mlieko a smotanu, živú hydinu, syry a tvaroh, polievkové prípravky, postupne sa zvýšil vývoz destilátov ale tradičné komodity nášho poľnohospodárstva ako jačmeň a pšenica pomali strácali na intenzite vývozu.

Pri vývoze sa hlavne presadzujú potravinárske výrobky, ktoré majú dlhoročnú tradíciu našej potravinárskej výroby a sú vytvorené priaznivé podmienky na ich spracovanie a dodržaná požadovaná kvalita

Z hľadiska dovozu z tretích krajín, stále najväčšie zastúpenie majú komodity, ktoré sú pre naše klimatické podmienky nenahraditeľné. Prvenstvo si stabilne udržiavajú banány, kondenzované ovocie a orechy, citrusové plody, hrozno, rybacie filé, morské ryby a kôvorce, paradajky .

Pri dovoze zaznamenávame výrazné zmeny v rámci rovnakej výrobkovej skupiny a to hlavne pri hydínovom mäse, čerstvej zelenine a potravinových výrobkoch.

Pri analýze komoditnej štruktúry sme vyhodnotili niekoľko problémov. Na Slovenskom trhu po vstupe do EU nastal problém udržania stabilnej výroby a nedostatočne využitej spracovateľskej kapacity. Neustále sa zvyšujúci konkurenčný

tlak spôsobený vstupom zahraničných investorov, vysoká kapitálová náročnosť ako aj prísne hygienické normy, prispeli k tomu, že na jednej strane dochádza k nárastu exportu surovín a zároveň dochádza k zvýšeniu hodnoty dovozu hotových potravinových výrobkov z našej vyvezenej komodity. Príkladom takejto komodity je napríklad vývoz slnečnice a dovoz slnečnicového oleja.

Ďalším cieľom bolo vyhodnotenie teritoriálnej štruktúry zahraničného agrárneho obchodu SR voči tretím krajinám. Teritoriálna štruktúra agrárneho vývozu SR do tretích krajín je realizovaná aj pomocou proexportných podpôr EU ako vývozné náhrady, kvóty a preferenčné dohody. Medzi krajiny, do ktorých realizujeme najviac exportu patria krajiny SNŠ: Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Gruzínsko, Kazachstan, Kirgicko, Moldavsko, Ruská federácia, Tadžikistan, Turkménsko, Ukrajina, Uzbekistan, CEFTA: Albánsko, Chorvátsko, Macedónsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Srbsko, Kosovo, EUROMED: Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Maroko, Palestína, Sýria, Tunisko, EFTA: Nórsko, Island, Švajčiarsko, Lichtenštajnsko.

Uvedené krajiny sú pre SR priaznivé aj z hľadiska geografickej polohy a preto sa sústreďuje obchod hlavne na krajiny juhovýchodnej Európy, Stredomorské krajiny a tiež na krajiny Spoločenstva nezávislých štátov.

SR v rámci EU patrí medzi malé krajiny, čo analyzuje aj nízky podiel nášho agroobchodu na celkovom zahraničnom obchode. Aj napriek veľmi nízkemu podielu na celkovom obchode EU 27, Slovenská republika dosahuje vyšší podiel ako Cyprus, Estónsko, Fínsko, Malta.

Na základe všetkých vyššie uvedených analýz, ktoré sú rozpracované v diplomovej práci, musíme zdôrazniť aj nemenný súčasný stav recesie svetovej ekonomiky, nepriaznivo vplyva a neguje všetky výhody vstupu SR do eurozóny.

Ďalšou problémovou oblasťou sú prebiehajúce reformy SPP v podmienkach slovenského poľnohospodárstva, je nevyhnutné vytvorenie legislatívnej normotvorby ako inovácia a implementácia legislatívy EU. do národných programov, vytvoriť podmienky pre zavedenie záväzkov a záverov rozolúcií ako podpora kvality života a právo na nezávadné potraviny, podpora zdravého životného prostredia.

Nedostatočné a zastaralé spracovateľské kapacity, by ďalšiemu ústupu potravinárskych podnikov zo Slovenska mohli napomôcť aj investičné vládne stimuly, podobne ako v iných odboroch národného hospodárstva.

Jedným z problémov je aj dlho kritizovaná rovná DPH, ktorá je vyššia ako v okolitých krajinách a tým nepriaznivo zaťažuje cenový vývoj všetkých agrokomodít a potravinárskeho priemyslu.

V návaznosti na uskutočnené analýzy vývoja zahraničného agrárneho obchodu SR voči tretím krajinám možno navrhnúť niekoľko odporúčaní.

SR musí neustále prehodnocovať svoje aktivity v oblasti vývoja exportu a importu, neustále hľadať nové možnosti presadenia sa na nových trhoch, zvýšiť svoju konkurencieschopnosť. Neustálou starostlivosťou o obchodných partnerov si zabezpečiť odbyt svojich výrobkov.

V komunikačnej politike zabezpečiť účasť na domácich a zahraničných veľtrhoch, kde je dobrá možnosť prezentácie výrobkov a možnosť nadviazania nových kontraktov.

Mať na zreteli globalizáciu a veľkú migráciu obyvateľstva a tak zamerať export výrobkov na tradičné slovenské výrobky, ktoré abstinujú na zahraničných trhoch.

V oblasti zavádzania a registrovania ochranných známk má slovenský potravinársky priemysel nedostatočne využité možnosti, zaregistrovanie nových tradičných slovenských výrobkov, nám otvorí dvere do svetového obchodu.

Splniť požiadavky a podmienky pre získanie certifikátu kvality SKK pre všetky exportované potravinárske výrobky, lebo iba kvalita je zárukou úspechu na zahraničnom trhu.

Zoznam použitej literatúry

1. BOREKOVÁ, Božena. 2006. *Vplyv vstupu Slovenska do EU na štruktúru a výkonnosť poľnohospodárstva* Medzinárodné vedecké dni Nitra 17-18 máj 2006
2. ĎURIČOVÁ, Ivona.a.i. 2009. Podporná politika poľnohospodárstva SR 2004-2027. In *Ekonomika poľnohospodárstva*, vedecké periodikum Bratislava VÚEPP, roč.IX, 2009, č 2. s. 12-22
4. GÁLIK, Jozef. 2009. *Ročenka agropotravinárskeho zahraničného obchodu SR*. Bratislava VÚEPP, 2009. 51-52 s. ISBN 978-80-8058-527-3
5. GÁLIK, Jozef. 2010. *Vplyv reformy SPP a rokování WTO na zahraničný agropotravinársky obchod*. Bratislava VÚEPP, 2010.31-32s. ISBN 978-80-8058-538-9
6. GÁLIK, Jozef. – MATOUŠKOVÁ, Dagmar. 2007. *Analýza zahraničného obchodu s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami*. Bratislava VÚEPP, 2007.17s. ISBN 978-80-8058-449-8
7. GOZORA, Vladimír. 2009. Štrukturálne a procesné zmeny v agropotravinárskom sektore a vidieckych orgánov po vstupe Slovenska do Európskej únie. In *Ekonomika poľnohospodárstva*, vedecké periodikum Bratislava VÚEPP roč. IX, 2009,č.3, s.11-18.
8. HAMBÁLKOVÁ, Mária. 2009. SPU v Nitre FEM prednáška 3 a 4 zo *Zahraničného agrárneho obchodu*. 2009
9. HORVÁTH, Zoltán. 2004. *Príručka európskej únie*. Bratislava, 2004. 303 -329s. ISBN 80-89102-09-3
10. LORINCOVÁ, Elena. 1997. *Ekonomické teórie*. Nitra SPU, 1997. 34 s. ISBN 80-7137-411-3
11. LIPKOVÁ, Ľudmila. 2002. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava, Sprint, 2002.266s. ISBN 80-88848-70-9
12. LIPKOVÁ, Ľudmila. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava, Sprint, 2011.13 -18s. ISBN ---0
13. MENBERE, T. Workie a kolektív. 20010. *Vývoj a perspektívy svetovej ekonomiky*. Bratislava Ekonomický ústav SAV, 2010 Repro-point Bratislava. 147 - 149 s. ISBN 978-80-7144-178-6

-
14. PALŠOVÁ, Lucia a ROMANOVSKÁ, Ľubica. 2010. *Charakteristiky politiky a rozvoja vidieka 2007-2013* Nitra SPU 2010, 62s. ISBN 978-80-522-0442-0
 15. PODOLÁK, Alojz a kol. 2007. *Medzinárodný obchod a formovanie agroobchodnej politiky*. Nitra SPU 2007. 38-40 s. ISBN 978-80-8069-863-8
 16. SERENČEŠ, Peter. 2006. *Financie a mena*. Nitra SPU, 2006. 64 s. ISBN 80-8069-768-X
 17. *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2006* (Zelená správa) B.m. : B.v 148 s
 18. *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2007* (Zelená správa) Agroinštitút Nitra, 2008, 48s. ISBN 978-80-89088-72-0
 19. *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2008* (Zelená správa) Výskumný ústav potravinársky, 2009, 36s. ISBN 978-80-89088-85-0
 20. *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2009* (Zelená správa) s.r.o.Glasstrading, 2010, 38s. ISBN 978-80-89088-95-9
 21. SVATOŠ, Miroslav. 2009. *Zahraničný obchod: teórie a praxe*. Praha Grada, 2009. 360 - 368 s. ISBN 978-80-247-2708-0
 22. ŠÍBL, Drahoš a ŠAKOVÁ Beáta. 2000. *Svetová ekonomika*. Bratislava Sprint, 2000. 158 s. 182 s. ISBN 80-88848-60-1
 23. VITKOVSKÁ, Anna. 2003 Podmienky pôsobenia v EU In. *Spravodaj Bratislava SOPK* 2003, č.10 s. 6-8
- Webové stránky:
24. Úrad splnomocnenca vlády SR pre informačnú spoločnosť. (cit. 2011-01-21). Dostupné na : www.tatry.vlada.gov.sk/20533/ecommerc
 25. Úradný vestník Európskej únie C 286E/1 aktualizované 16. decembra 2009 (cit. 2011-01-21) Dostupné na : eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriSe...
 26. MH SR Spoločná obchodná politika EU, prezentácia VANKOVÁ, Judita, aktualizované 2006 (cit. 2011-02-03) Dostupné na:
 27. MH SR Prehľad obchodných dohôd 2009 (cit. 2011-02-06) Dostupné na: <http://www.economy.gov.sk/obchodne-dohody-eu-s-tretimi-krajinami/132428s>
 28. MOJŽIŠOVÁ, Lucia, prezentácia Spoločná poľnohospodárska politika aktualizované 2006 (cit. 2011-03-13) dostupné na:
-

http://fmv.euba.sk/files/Spolocna_polnohospodarska_politika_EU_-_prednaska.pdf

29. Svetová obchodná organizácia WTO 2011 (cit. 2011-02-16). Dostupné na sk.wikipedia.org/wiki/Svetov%C3%A5

30. EPP EUROSTAT. ec.europa.eu

31. www.slovenskedomeny.sk/domena/mpsr.sk